

มองดู ฉันทะ - ตัณหา
ไล่มาตั้งแต่เจงกิสข่าน

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(ป. อ. ปยุตฺโต)

A Review of Desire
Since the Time of Genghis Khan
Buddhist Reflections on the Nature of Desire

P. A. Payutto
(Somdet Phra Buddhaghosacariya)

มองดู ฉันทะ-ตัณหา ไล้มาตั้งแต่เจงกิสข่าน

© สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ISBN 978-616-7053-48-6

A Review of Desire Since the Time of Genghis Khan

Buddhist Reflections on the Nature of Desire

by Somdet Phra Buddhaghosacariya (P. A. Payutto)

translated by Robin Moore

© 2019 English edition – Robin Moore

ฉบับภาษาไทย พิมพ์ครั้งแรก ขึ้นปีใหม่ พ.ศ.๒๕๖๒

- มูลนิธิ "ชาติภูมิ ป.อ. ปยุตฺโต" มูลนิธิบรรจงสนธิ - สหปฏิบัติฯ และ คณะโยมศรัทธา

ฉบับไทย - อังกฤษ พิมพ์ครั้งแรก พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ๕,๐๐๐ เล่ม

- คุณพีรนุช เกียรติสมมารต และครอบครัว ๓,๐๐๐ เล่ม

- คุณพัชรร กิตินุกุลศิลป์ และครอบครัว ๒,๐๐๐ เล่ม

This book is available for free download at: www.watnyanaves.net

Original Thai version first published: January 2019

Translated English version first published: November 2019

by Peeranuch Kiatsommart and Patchathorn Kitinukulsilp

Typeset in: Crimson, Gentium, Open Sans and TF Uthong.

Cover & Layout design by: Phrakru Vinayadhorn (Chaiyos Buddhivaro)

พิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน โดยไม่มีค่าลิขสิทธิ์

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์ โปรดติดต่อขออนุญาตที่

วัดญาณเวศกวัน ต.บางกระพี้ อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๒๑๐

www.watnyanaves.net

ดำเนินการพิมพ์

สำนักพิมพ์พลัฒม์ ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด

๒๓ ซอย ๖ หมู่บ้านสวนแหลมทอง ๒ ถนนพัฒนาการ ซอย ๒๘

เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ ๑๐๒๕๐ โทร. ๐ ๒๗๕๐ ๗๗๓๒

Email: petandhome@gmail.com Website: www.petandhome.co.th

อนุโมทนา

ย้อนหลังไปประมาณ ๕ ปีนี้เอง พุทธบริษัทวัดญาณเวศกวัน ทั้งฝ่ายพระสงฆ์ และฝ่ายโยมผู้อุปถัมภ์ ได้มีความคิดเห็นร่วมกันว่า ถึงเวลาที่น่าจะจะมีการแปลหนังสือธรรมเป็นภาษาอังกฤษ และพิมพ์เผยแพร่อย่างเป็นทางการเป็นการให้จริงจังต่อเนื่อง ครั้งนั้น Mr. Robin Moore ได้ตกลงรับหน้าที่เป็นผู้ทำงานแปล โดยคุณพิรณู เกียรติสมมารต มีศรัทธาและจาคธรรมรับภาระในการอุปถัมภ์ ด้านทุนรอนทั้งหมด

เวลาผ่านไปไม่นาน ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๙ หนังสือธรรมก็ได้สำเร็จเป็นงานแปลฉบับภาษาอังกฤษ ๒ เล่ม คือ *The Unheralded Value of the Vinaya* (วินัย: เรื่องใหญ่กว่าที่คิด) และ *True Education Begins with Wise Consumption* (การศึกษาเริ่มต้น เมื่อคนกินอยู่เป็น) ตามด้วยอีก ๖ เล่ม ในปีต่อๆ มา คือ *Education Made Easy* (การศึกษาฉบับง่าย), *Honouring the Claim - We Love the King* (ทำอย่างไร จะพูดได้เต็มปากว่า “เรารักในหลวง”), *May the Days & Nights Not Pass in Vain* (คืนวันไม่ผ่านไปเปล่า), *Perfect Happiness* (ความสุขที่สมบูรณ์), *Growing in Merit* (ก้าวไปในบุญ) และ *Prelude to Buddhaddhamma* (บทนำสู่ พุทธธรรม)

ในปี ๒๕๖๒ นี้ หนังสือธรรมฉบับแปลภาษาอังกฤษที่สำเร็จพร้อมตีพิมพ์มีด้วยกันหลายเล่ม รวมทั้ง *A Review of Desire Since the Time of Genghis Khan* (มองดู ฉันทะ - ตัณหา ไล่มาตั้งแต่ เจงกิสข่าน เล่มนี้ด้วย

การศึกษา-สั่งสอน-เผยแผ่ธรรม ให้มีการรู้ธรรม และปฏิบัติธรรม โดยทำให้ธรรมมีจริงเป็นจริงขึ้นมาในชีวิตในสังคมนี้แหละ คือเนื้อตัวของพระพุทธศาสนา การแปลหนังสือธรรมและจัดพิมพ์เผยแพร่นี้ เป็นบุญกุศลสำคัญอันจะช่วยนำให้การศึกษา-สั่งสอน-เผยแผ่ธรรม และการรู้ธรรม-ปฏิบัติธรรมที่กล่าวนั้น ก้าวสู่ความสัมฤทธิ์ผลที่มุ่งหมาย

ขออนุโมทนา Mr. Robin Moore ที่ได้เพียรบำเพ็ญกุศลกิจทางธรรมทางปัญญาที่กล่าวมานั้นให้เป็นผลสำเร็จขึ้นมาอย่างต่อเนื่องโดยลำดับ

ทั้งนี้ งานกุศลที่กล่าวมานั้นสำเร็จลุล่วงเป็นธรรมทานขึ้นได้ ด้วยกำลังแรงแห่งความอุปถัมภ์และการจัดดำเนินการของคุณพี่น้อง เกียรติสมมารถ ที่ได้มีศรัทธาในพระรัตนตรัย มีกุศลจิตหะในงานส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่ธรรม พร้อมทั้งมีน้ำใจปรารถนาดีต่อบรรดาผู้ศึกษาปฏิบัติธรรมวินัย และต่อมวลประชาชน จึงขออนุโมทนา คุณพี่น้อง เกียรติสมมารถ ในกำลังศรัทธาความอุปถัมภ์ที่บันดาลให้ธรรมทานนี้บรรลุผลสมความมุ่งหมาย อันจะเอื้ออวยธรรมอำนวยการปัญญาเป็นประโยชน์ยั่งยืนนานสืบไป

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

Anumodana – Appreciation

About five years ago, the Buddhist congregation at Wat Nyanavesakavan, both monastics and lay supporters, deemed that it was a fitting time to put concerted effort into translating Dhamma books into English and to publish them in a determined, systematic fashion. At that time, Mr. Robin Moore was entrusted with the responsibility of doing the translation work, with Khun Peeranuch Kiatsommart faithfully and generously providing all financial assistance.

Before long, in 2016, two Dhamma books translated into English were completed, namely: *The Unheralded Value of the Vinaya* and *True Education Begins with Wise Consumption*. In the next two years, these were followed by six more books: *Honouring the Claim: 'We Love the King'*, *Education Made Easy*, *May the Days and Nights Not Pass in Vain*, *Perfect Happiness*, *Growing in Merit*, and *Prelude to Buddhadhamma: Noble Life – Healthy Society – Delightful Nature*.

This year, 2019, several new books have been completed and are being prepared for publication, including this book *A Review of Desire Since the Time of Genghis Khan*.

The study, teaching, and propagation of the Dhamma, along with its accompanying practice and realization, whereby the Dhamma becomes embodied in individuals and society, lies at the heart of Buddhism. Translating and publishing the Dhamma are key meritorious deeds enabling this process to reach success and fulfilment.

I wish to express my appreciation to Mr. Robin Moore for performing this important work with diligence and determination.

This wholesome work has been accomplished as a 'gift of the Dhamma' (*dhamma-dāna*) by way of the patronage and supervision of Khun Peeranuch Kiatsommart. She has acted with devotion to the Triple Gem, enthusiasm for promoting the study and dissemination of Dhamma, and great goodwill and kindness towards practitioners of Dhammavinaya; indeed, towards all people. May I express my gratitude to Khun Peeranuch Kiatsommart for her dedication and assistance, which has enabled this gift of the Dhamma to come to fruition. These efforts and achievements promote wisdom and truth, leading to long-lasting value and benefit.

Somdet Phra Buddhaghosacariya (P. A. Payutto)

สารบัญ

อนุโมทนา.....ก

มองดู ฉันทะ - ตัณหา

โล่มาตั้งแต่เจงกิสข่าน.....๓

- ฉันทะ - ตัณหา

ตก-เต็ม: พระพุทธเจ้าทรงมีฉันทะไม่ลดถอยเลย ๔

ฝรั่งยังนับเนี่ยเรื่อง Ambition

ใครแยกฉันทะกับตัณหาได้ ก็เดินหน้าไปเลย ๗

เห็น Ambition ของตีเมอร์แล้ว

ก็มาดู Ambition ของ Flexner ๑๐

คนไทย อย่าแค่อาศรีรัตนัญชัยมาช่วย

ต้องไปให้สวดด้วยปัญญา ที่เอาฉันทะมาใช้ด้วย ๑๓

ฉันทะมา พาให้รักขานินัย ด้วยใจที่เข้มแข็ง ๑๗

- อนิจจัง - เหตุปัจจัย

ไม่อยู่แค่ “อนิจจัง...ไม่เที่ยง”

ต้องไปให้ถึง “มันเป็นไปตามเหตุปัจจัย” ๑๙

จากปัจจัยอเนก ได้ผลอันหนึ่ง

จากปัจจัยหนึ่งๆ เกิดผลหลากหลาย ๒๔

ผลหลากหลาย-ปัจจัยอเนก ในระบบนิเวศ..... ๒๗

ทั่วพิภพจบกักรวด พึงผ่านพ้นเอกภรณ์วาท ๒๘

บิกแบงจะลงในเอกภรณ์วาทใหม่

ดูกันไปก่อน ๓๐

รู้จักอนิจจังใหม่ พิสูจน์ได้ที่ไม่ประมาท

ทำการให้สำเร็จ ด้วยความรู้เหตุปัจจัย ๓๔

ผนวก: วินัย ที่ต้นเหมาผืนใจ แต่ฉันทะไม่ปรารถนา & พุทธธรรม ๑๘ ประการ..... ๓๖

Contents

Anumodana – Appreciation

A Review of Desire Since the Time of Genghis Khan	1
• Chanda – Taṇhā	2
The Buddha’s Unremitting Wholesome Desire	4
The Blurred Western Concept of Ambition	
True Progress is Possible by Distinguishing <i>Chanda</i> from <i>Taṇhā</i>	7
Abraham Flexner’s Ambition	10
Applying Cunning and Guile Is Not Enough	
Embellish Your Actions with Wisdom and Wholesome Desire	13
Safeguarding a Code of Ethics	17
• Impermanence – Conditionality	19
Going Beyond Impermanence	
Realizing the Law of Causality	19
From Numerous Conditions to a Single Result	
From a Single Condition to Multiple Results	24
Multiple Results / Manifold Conditions within an Ecosystem	27
Escaping from the Universal Theory of Single Causality	28
Does the Big Bang Theory Accord with a Doctrine of Single Cause?	30
Understanding Impermanence Leads to Heedfulness & Success	34
Appendix 1: Vinaya: Resisted by <i>Taṇhā</i> ; Embraced by <i>Chanda</i>	36
Appendix 2: The Eighteen Superior Qualities of the Buddha (<i>buddha-dhamma</i>)	36

มองดู จันทะ - ตัณหา

ไล่มาตั้งแต่เจงกิสข่าน*

ที่นี้ก็ย้อนกลับมาเรื่องที่พูดค้างไว้ คือ เรื่องจันทะกับ ตัณหา เรื่องอนิจจัง เรื่องเหตุปัจจัย เรื่องปัจเจกการ พูดแล้ว พูดอีกหลายรอบ หวังว่าโยมคงไม่เบื่อ

เรื่องจันทะนั้น บอกแล้วว่าเวลานี้ต้องย่ำบ่อบายที่สุด เพราะ เป็นกรรมข้อยิ่งใหญ่ที่ถูคนไทยลืมนจนแทบจะหายไปเลย

ก่อนจะขยายความต่อไป ก็ขอทบทวนหลักให้แม่นก่อน และจะให้แม่น ก็ต้องเทียบกับตัณหา ที่เป็นคู่ตรงข้ามกัน

จันทะ คือ ความอยากให้สิ่งนั้นๆ อยู่ในภาวะที่ดีงาม สมบูรณ์ของมัน แล้วก็อยากรู้ อยากทำให้มันดี งามสมบูรณ์อย่างนั้น แปลงๆ ว่า ใจรัก อยากทำ

ตัณหา คือ ความอยากได้ อยากเอาสิ่งนั้นๆ มาเสริมขยาย ปรนเปรออัตตาของเรา จึงอยากเสพ อยากอวด อยากโอ้อวด อยากโก้ อยากโก้ อยากบำรุงบำเรอ

---

* เกร็ดความรู้ธรรม ตอนว่าด้วย “จันทะ” ครั้งที่ ๖ [ธรรมกถา ของสมเด็จพระพุทธ โฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) หลังปาติโมกข์ คำวันที่ ๗ พ.ย. ๒๕๖๑]

A Review of Desire Since the Time of Genghis Khan¹

Let us pick up the thread from the previous talk, on the two kinds of desire, namely, wholesome desire (*chanda*) and craving (*taṇhā*). Having done so, we shall also return to the themes of impermanence and conditionality.

I have stated before that the subject of wholesome desire is of utmost importance in the present day, because this vital principle has been largely forgotten by the Thai people, to the extent that it has almost disappeared from their collective awareness.

Before going into this principle in more detail, we should distinguish between wholesome desire and its opposing principle of craving:

Chanda: wholesome desire; the wish for something or someone to exist in a state of wellbeing and fulfilment; the wish to gain knowledge and to act in order to bring about such wellbeing and fulfilment. In short, *chanda* is a sincere desire to act; it is a form of love.

Taṇhā: craving; the desire to obtain and possess something in order to boost the ego and cater to a sense of self; the desire to consume, to boast, to swagger, to show off; the desire for self-gratification and self-aggrandizement.²

---

¹ Dhamma miscellany on the subject of desire, Part 6. A Dhamma talk given by Somdet Phra Buddhaghosacariya after the evening Pāṭimokkha ceremony on 7 November 2018.

² Technically speaking, in Pali, the desire for self-aggrandizement—the desire for prominence, distinction, ostentation, grandeur, etc.—is called *māna*. To prevent confusion and reduce complexity for beginning students of Buddhism, we can incorporate *māna* here into the term *taṇhā*. This is consistent with the teaching that craving for existence (*bhava-taṇhā*) is the source of wrong views (*ditṭhi*) and conceit (*māna*); see: ThagA. III. 32.

อยาก ๒ อย่าง

อยากให้สิ่งนั้นๆ อยู่ในภาวะที่ดั่งามสมบูรณ์ของมัน
อยากรู้^๖อยากทำอะไรๆ ให้ดั่งามสมบูรณ์ = **ฉันทะ**

อยากให้ตัวได้เสพ ได้บำรุงบำเรอ
อยากให้ตัวโก้เก๋ อยากอวด อยากโอ๋ = **ตัณหา***

---

* อยากใหญ่โตอวดโอ้โก้เก๋นั้น ชื่อตรงคือเป็น “มานะ” แต่ในที่นี้ เพื่อให้ไม่ให้ซับซ้อน และยากแก่ผู้เริ่มศึกษา จึงรวมมานะไว้ในตัณหาก่อน เป็นคำเดียว โดยให้เข้าใจตามหลักว่า ภาวตัณหาเป็นแดนเกิดของกิฏฐิและมานะเป็นต้น (เถร.๒.๒/๓๑๘)

Two Kinds of Desire

Wholesome desire (*chanda*): the desire for things to exist in a state of wellbeing and fulfilment; the desire to gain knowledge and to act in order to bring about such wellbeing and fulfilment.

Craving (*taṇhā*): the desire to consume; the desire for self-gratification; the desire for self-aggrandizement.

ได้ยกตัวอย่างให้ฟังแล้วว่า คนมีฉันทะไปนั่งไปเดินไปดู ไปอยู่ที่ไหน ก็อยากให้เห็นนั่นสะอาดเรียบร้อย ถ้าที่นั่นสกปรกรกรุงรัง ก็จะได้กวาดให้สะอาดเรียบร้อย เช่นหาไม้กวาดหาผ้าหามาปิดกวาดเช็ดถูจัดการจนสะอาดเรียบร้อย

แต่คนที่ไม่มีฉันทะ จะถูกตัณหาถ่วงไว้ตั้งไว้ไม่ยอมไปทำอะไรให้เหน็ดเหนื่อย (ขี้เกียจ) ได้แต่รอว่าเมื่อไรจะได้กินได้เสพอะไรๆ ให้อร่อย แล้วก็จะได้นอนให้มีความสุข

ถ้าจะให้คนที่เป็นอย่างนี้เลิกตัณหาที่กวาดบ้าน ก็ต้องล่อด้วยรางวัลว่าเธอกวาดบ้านตรงนี้นะ เสร็จแล้วจะให้ขนมหรือให้ของนั่นของนี่ เขาจึงจะขวยไม้กวาดมากกวาดบ้าน

แต่คนที่กวาดบ้านเพื่อเอารางวัลนี้ เราต้องคุมให้ดี เพราะเขาจะเอารางวัล เขาจะไม่ตั้งใจกวาด จะสะอาดหรือไม่ เขาไม่สนใจ จึงต้องคอยตรวจคอยคุมให้ดี ไม่เหมือนคนที่กวาดด้วยฉันทะ เขาอยากให้สะอาด ถึงไม่มีใครคุม เขาก็กวาดเต็มที่

ได้พูดไว้อีกตัวอย่างหนึ่งซึ่งง่าย ๆ ใกล้เคียง คือ คนมีฉันทะนั้น ไม่ว่าจะไปประสบพบเห็นเกี่ยวข้องกับอะไร ก็อยากให้สิ่งนั้นอยู่ในภาวะที่ดีงามสมบูรณ์หรือดีเต็มที่ของมัน

เช่นจะกินอาหาร เขาก็นึกถึงร่างกายว่า จะกินให้ร่างกายนี้แข็งแรงมีสุขภาพดี ไม่มีโรค แล้วร่างกายนี้จะได้อยู่ดีและช่วยให้เล่าเรียนศึกษาทำงานต่างๆ ได้ผลดีไปหมด เขาก็จึงเลือกกินอาหารที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์จริงๆ ไม่กินของที่บั่นทอนสุขภาพ และกินในปริมาณที่พอดีกับความต้องการของร่างกาย

นี่คือกินด้วยฉันทะ ที่นี้ก็มาดูคนที่กินด้วยตัณหา

If people are endowed with wholesome desire, wherever they dwell, they will wish for this place to be clean and well-ordered. If the place is dirty or in a mess, they will tidy it up. For instance, they will sweep and mop a dusty room.

In contrast, people impeded by craving have no wish to toil and be fatigued; they are prone to laziness. They would much rather wait for the next delicious experience to savour. They can then loaf around and binge on various sense pleasures.³

If one wants someone who is a lackey to craving to sweep one's house, one will need to entice him with some form of reward, by saying: 'Once you have finished I will give you some cake or another form of payment.' Only then will he show an eagerness to sweep.

Yet one needs to constantly supervise such people, because they are working to get the reward. They have no genuine enthusiasm for sweeping and they do not really care whether the house is clean or not. One needs to keep a constant eye on them. This differs from those people endowed with *chanda*; they desire and delight in cleanliness. Regardless of any supervision, they will sweep wholeheartedly.

As mentioned above, people endowed with *chanda* want everything they encounter to be healthy, fulfilled, and complete.

For instance, when eating, such people take the body into consideration, thinking: 'I shall eat to keep the body strong and free from illness. With physical wellbeing, I will be able to study and work effectively.' They therefore choose food that is most healthy and beneficial, rather than food with little nutritional value. Moreover, they eat in moderation, consuming only what the body needs.⁴

---

³They indulge in *utu-sukha*: the pleasure based on comfortable environmental surroundings.

⁴ Technically speaking, this is called 'moderation in eating' (*bhojane-mattaññutā*).

คนที่เป็นลูกน้องตัณหา กินอย่างไร ก็กินเอาอร่อยอย่าง เดียว บางทีก็กินอวดโก้ ดูแต่ว่าให้เป็นของชอบมีรสชาติ จะ เป็นประโยชน์หรือเป็นโทษอย่างไรก็ช่างมัน และไม่สงสาร ร่างกายนี้เลย กินจนท้องแน่นท้องอืด บางทีแทบลุกไม่ขึ้น กิน ไปกินมา สุขภาพไม่ดี บางทีมีโรคตามมาด้วย

จะเห็นว่า คนมีฉันทะจะกินอาหาร โดยมองเห็นเหตุปัจจัย เป็นสายสืบทอดต่อๆ กัน ว่ากินอาหารอย่างนี้ ให้พอดีแค่นี้แล้ว ร่างกายจะแข็งแรงมีสุขภาพดีไม่มีโรคภัย แล้วร่างกายที่ดีนี้ ก็ จะช่วยให้ไปเล่าเรียนศึกษาทำงานทำการได้ผลเต็มที่ เรียกเป็น ทางการว่า รู้จักประมาณในการบริโภค นี่คืฉันทะมากับปัญญา

แต่คนที่กินด้วยตัณหา ไม่มองอะไรรยาวไกลออกไป นึก แค่ว่าจะได้อร่อยปากเต็มท้องเท่านั้น นี่คืตัณหามากับอวิชชา

เอาละ ทบทวนกันแค่ได้หลักไว้ แล้วก็ได้ออก รាយละเอียดอะไรๆ มามากแล้ว ทีนี้ก็มาว่ากันต่อไป

ตก-เติม: พระพุทธเจ้าทรงมีฉันทะไม่ลดถอยเลย

อ้อ... ฉันทะที่พูดมาเรื่อยๆ นั้น เดียวก็ข้ามจุดนั้น เดียวก็ ข้ามแ่งนี้ คืตกหล่นไปนั่นเอง คราวที่แล้วก็ลืมบอกไปแ่งหนึ่ง คืฉันทะนี้ เป็นพุทธธรรมอย่างหนึ่งในพุทธธรรม ๑๘ ประการ*

ก็มาเติมเรื่องทีตกหล่นไปนี้เสียก่อน คืพระพุทธเจ้าทรง มีพระคุณอีกชุดหนึ่งที่เราไม่ค่อยรู้จักัน เรียกว่า พุทธธรรม ๑๘

พุทธธรรม คือะไร? “พุทธธรรม” แปลได้ ๓ อย่าง คื

---

* พุทธธรรม ๑๘ (อภุจจารต พุทธมมมา) ผู้ต้องการทราบ ดูท้ายเล่ม

People who eat with craving, on the other hand, take delicious taste as the main criterion. Alternatively, they may select foods that flaunt their wealth. They often do not care whether the food is beneficial or harmful, showing little concern for the body's needs. Sometimes they feel so bloated from eating that they have trouble getting up from the table. As a consequence their health deteriorates.

Those people eating with *chanda* consider the direct sequence of causes and conditions, thinking: 'By eating this type and amount of food, my body shall be healthy and strong, and I will be most likely to succeed in my endeavours.' We can see here how wholesome desire (*chanda*) is accompanied by wisdom (*paññā*).

Those people eating with craving do not consider the longterm effects. Their focus is limited to filling their bellies and catering to their palates. Craving (*taṇhā*) is thus accompanied by ignorance (*avijjā*).

The Buddha's Unremitting Wholesome Desire

Chanda is one of the eighteen 'superior qualities of the Buddha' (*buddha-dhamma*).⁵ This grouping of eighteen qualities is relatively unknown by students of Buddhism.

There are three definitions of the term *buddha-dhamma*, namely:

---

⁵ *Aṭṭhārasa buddhadhammā*. See: Appendix 2.

๑) แปลว่า ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง นี่ก็คือคำสอนของพระพุทธเจ้า

๒) แปลว่า ธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า ได้แก่ บารมี ๑๐

๓) แปลว่า ธรรมคือคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า มี ๑๘ ข้อ

จันตะนี้เป็นพุทธธรรมอย่างหนึ่งในคำแปลที่ ๓) คือเป็นคุณสมบัติประจำพระองค์อย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า ได้แก่ทรงมีจันตะไม่ลดถอยเลย (คำบาลีว่า นตฺถิ จนฺทสฺส หานิ)

มีจันตะไม่ลดถอยอย่างไร คือ พระพุทธเจ้าทรงมีจันตะทรงปรารถนาทรงต้องการทำให้คนมีความสุขหลุดพ้นไปจากความทุกข์ ให้เขาเป็นคนดี มีจิตใจดี มีปัญญารู้เข้าใจธรรม ให้เขาเป็นคนที่สมบูรณ์ จันตะนี้พระพุทธเจ้าทรงมีเต็มเปี่ยมตลอดเวลาไม่ลดถอยเลย ในพระเหตุที่นั้นพระพุทธเจ้าทรงมีพระมหากรุณาธิคุณทรงปรารถนาจะช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์แล้วพระมหากรุณาธิคุณนั้นแสดงออกมาในการปฏิบัติด้วยจันตะนี้ คือเสด็จไปเพียรพยายามทำให้สำเร็จตามนั้น

ฉะนั้นจึงมีพุทธกิจประจำวันว่า พอใกล้สว่าง ก่อนเสด็จออกไปบิณฑบาต พระพุทธเจ้าทรงตรวจดูคนสัตว์ที่สามารถและที่ยังไม่สามารถบรรลुธรรม ทรงพิจารณาว่าบุคคลใดมีพื้นมีอุปนิสัยที่จะไปโปรดได้ หรือใครมีปัญหาที่จะไปทรงแก้ไขให้ธรรมแก่เขา ควรจะไปโปรดผู้ใด เสร็จแล้วก็เสด็จไปบิณฑบาตเรียกกันว่าไปโปรดสัตว์ คือเสด็จไปทรงทำงานช่วยแก้ปัญหาดับทุกข์ให้แก่คนทั้งหลาย ก็ทรงถือบาตรไปด้วยเพื่อจะได้รับอาหารจันระหว่างทาง

1. The teachings of the Buddha.⁶
2. The virtues leading to Buddhahood, that is, the ten perfections (*pāramī*).
3. The eighteen superior qualities of the Buddha.

Chanda is one of the qualities incorporated in the third definition. It is one of the Buddha's innate virtuous qualities. His wholesome desire is unfailing and boundless.⁷

The Buddha wished for all people to be happy and free from suffering. He wished for them to be virtuous, pure-hearted, and wise. In short, he wanted them to reach spiritual perfection. His wholesome desire was replete, constant, and unflagging. His heart was endowed with compassion; he wished for all beings to be delivered from suffering. This compassion manifested as benevolent action, whereby he travelled far and wide endeavouring to fulfil his aspiration.

Each morning at the break of dawn, before going out on almsround, the Buddha would inspect who was primed for awakening.⁸ He would examine who was open to teachings or who was beset by problems and needed assistance. He would then set out with his bowl on almsround, helping to solve people's problems and establish them on the path to liberation.

---

⁶ Trans.: often capitalized: Buddha-Dhamma or Buddhadhamma.

⁷ *Natthi chandassa hāni*. [Trans.: '(The Buddha) is endowed with unremitting wholesome desire'.]

⁸ Trans.: this was accomplished through psychic power.

อย่างวันหนึ่งทรงพิจารณาเห็นว่าเด็กวัยรุ่นคนหนึ่ง ชื่อว่ามัญจุกุณฑลลี เป็นลูกเศรษฐีใหญ่ ป่วยหนักจะต้องสิ้นใจวันนี้แล้วเขามีอุปนิสัยพื้นจิตใจที่พระองค์จะไปช่วยเขาได้ จะให้เขาได้ธรรมก่อนที่สิ้นใจก็ยิ่งดี แค่นี้พระพุทธรูปเจ้าก็เสด็จไป นี่คือฉันทะเป็นธรรมที่พาให้พระองค์เสด็จไปโปรดเขา

ทำไมเด็กวัยรุ่นคนนี้ป่วยจะตายอย่างนี้ มีเรื่องเล่าว่าท่านเศรษฐีพ่อของเขาคือคนขี้เหนียวขนาดหนัก ลูกป่วยหนักทั้งๆ ที่รักลูก แต่ก็ขี้เหนียวเงินเหลือเกิน จึงไม่ยอมไปหาหมอที่เก่งเพราะกลัวเสียเงินมาก ก็ไปหาหมอที่ด้อยฝีมือ รักษาไปๆ ก็ไม่หาย ไปหาหมอนั่นหมอนั้น ก็ไม่หาย จนกระทั่งถึงขั้นสุดท้าย หมอเก่งก็รักษาไม่ไหว จะต้องตาย เศรษฐีก็เสียใจ แต่ก็ช่วยลูกไม่ได้ หหมดทางแล้ว เป็นเรื่องที่แสนเศร้า

พระพุทธรูปเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่าพระองค์จะต้องเสด็จไปช่วยมัญจุกุณฑลลีให้ทันก่อนที่เขาจะตาย ช่วยให้เขาตายไปด้วยจิตใจที่สะอาดผ่องใส จึงเสด็จไปให้เขาได้พบเห็นพระองค์ ทรงมีวิธีการที่ทำให้เขาเกิดความปลาบปลื้มยินดี แล้วเขาก็ตายไปพร้อมด้วยใจที่เอิบอิมผ่องใส และตอนนั้นก็เลยเป็นโอกาสให้พระองค์ได้โปรดเศรษฐีพ่อด้วย ทรงแก้ความขี้เหนียวของเขา ทำให้เศรษฐีเปลี่ยนไปกลายเป็นคนมีใจกว้างรู้จักทำบุญบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือคนทุกข์ยากทั้งหลายต่อไป

คราวหนึ่ง พระพุทธรูปเจ้าทรงพิจารณาเห็นชวานาคคนหนึ่งซึ่งอยู่ไกลออกไป ว่าเขามีพื้นจิตใจ มีปัญญาพร้อมเป็นทุนดี พระองค์ก็เสด็จไปพระองค์เดียว ด้วยพระบาทเปล่าจากเมืองหนึ่งไปอีกเมืองหนึ่ง เพื่อจะไปโปรดชวานาคคนเดียวนี้

On one occasion, he was aware that Maṭṭhakuṇḍali, the adolescent son of a wealthy merchant, was gravely ill and would pass away on that very day. He also realized that this boy was of the disposition to be receptive to help and that it would be opportune for him to receive a Dhamma teaching before he died. The Buddha's wholesome desire thus prompted him to go and visit the boy.

Maṭṭhakuṇḍali's father, although very wealthy, was extremely stingy. When his son fell gravely ill, although he loved him, he could not bear to part with his money. Fearing an expensive bill, he refused to seek out a skilled doctor. Instead, he called in several inferior doctors, but their treatment was in vain. At the last minute, he invited a skilled doctor, but by then it was too late and the child was condemned to die. The father was heartbroken, but was unable to offer any further aid. It was a tragic event.

The Buddha perceived that he should meet with Maṭṭhakuṇḍali on that day so that he could die with a bright and pure state of mind. Seeing the Buddha, the boy experienced an arising of joy and devout faith. He died uplifted and content. The Buddha also used this opportunity to teach the father, rectifying his stinginess. Thereafter, the father turned over a new leaf, becoming generous, performing meritorious deeds, and assisting people in distress.

On another occasion, the Buddha saw that a farmer, who lived a considerable distance away, was endowed with virtue and wisdom. Barefoot, the Buddha set forth alone, walking from one city to another, in order to teach this single individual.⁹

---

⁹ Trans.: at the time of the Buddha, it was customary for the monks to walk barefoot.

ที่ว่ามานี้เป็นตัวอย่างของการทรงมีธรรมที่เรียกว่าจันตะ ไม่ลดถอย คือเสด็จไปทำสิ่งที่ตั้งามถูกต้อง ทำให้คนได้ธรรม ได้ปัญญา รู้จักแก้ปัญห และเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ พระองค์ทรงทำเต็มทีอย่างนี้ จึงเรียกว่า “นตฺถิ ฉนฺทสฺส หานิ” คือมีจันตะ ไม่ลดถอย เป็นคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าที่เราควรจำกันไว้ ถ้าพวกเรามีคุณสมบัตินี้ จะดีอย่างไร ก็ลองคิดกันดู

ฝรั่งยังัวเนียบเรื่อง Ambition

ใครแยกจันตะกับตัณหาได้ ก็เดินหน้าไปเลย

คิดว่าโยมที่มาฟังนี้ คงแยกได้ชัดแล้วระหว่างจันตะกับตัณหา อย่าให้มีปัญหาในเรื่องนี้กันอีกเลย คนไทยเราสับสนเรื่องนี้มาเหลือเกินแล้ว มันทำให้ประเทศชาติและพระศาสนา แย่ไปหมด ก็จะไม่เล่าต่อเรื่องจันตะอีกหนอย

ไม่ใช่เฉพาะคนไทยนะ ฝรั่งก็แยกไม่ออกเรื่องความอยาก ความปรารถนา ชนิดที่เป็นจันตะ กับชนิดที่เป็นตัณหา เขามองเห็นความอยากอย่างเดียว ไม่รู้จักแยก แต่ของฝรั่งนั้น พอไม่รู้จักแล้ว ของเขาออกผลไปแบบหนึ่ง ส่วนของไทยนี้ไม่รู้จักแล้วออกผลไปอีกแบบหนึ่ง ซึ่งตรงกันข้าม ทำไม่เป็นอย่างนั้น

ก็มาพิจารณากันดู ฝรั่งมีคำว่าอยากที่เด่นมากคำหนึ่งคือ ambition แปลกันว่า ความทะเยอทะยาน บางทีก็ว่าความใฝ่สูง ทีนี้ฝรั่งแยกไม่ออก ฝรั่งบางพวกบอกมาและไทยบางทีก็ตามไปว่า คนต้องมี ambition จึงจะสร้างความสำเร็จที่สูงเลิศได้ แต่บางทีก็ไม่ดี อย่างเด็กที่แสดง ambition มากนัก เพื่อนๆ ก็จะซัง

These examples illustrate the Buddha's unremitting wholesome desire. He travelled around performing virtuous deeds, sharing teachings with others and giving them the tools to solve problems and to prosper in their lives. We should familiarize ourselves with this attribute of the Buddha and emulate him in this regard.

The Blurred Western Concept of Ambition True Progress is Possible by Distinguishing *Chanda* from *Taṇhā*

We should make every effort to distinguish between wholesome desire (*chanda*) and craving (*taṇhā*). A failure to make this distinction has caused all sorts of problems for Thai people, with adverse effects for both Buddhism and the country as a whole.

This confusion is not limited to Thai people however. In the West too, people generally have trouble distinguishing between these two kinds of desire. Westerners usually bundle all kinds of desire into one. The Western inability to distinguish these two forms of desire is equally harming but of a contrary nature to the Thai one. In what way, exactly?

In English, one key word pertaining to desire is 'ambition'. There are those people, both in the West and in Thailand, who claim that ambition is what is needed in order to achieve people's highest goals. Yet, when we examine this claim, we see that there is no guarantee. It may be, for example, that a child shows great ambition, but is rejected and scorned by her peers. This then becomes a real obstacle to her progress.

เรื่องนี้รวมแล้วฝรั่งยังพรั่มัวมันัวเนี่ย ก็ลองมาดู ambition ของฝรั่งว่าเป็นอย่างไร ขอให้ดูตัวอย่างแล้วลองวินิจฉัยด้วย หลักฉันทะ กับ ตัณหา

รู้จักเจงกิสข่านไหม? ทุกคนรู้จัก เจงกิสข่าน (Genghis Khan) นี้ เมื่อราว ค.ศ. 1200 คือถอยไป ๘๐๐ กว่าปี นับอย่างเราก็คือราว พ.ศ. ๑๗๐๐ ได้ยกทัพมองโกล (Mongol) ลงมาจากเอเชียกลาง เข้าช่องเขาหิมาลัย ผ่านมาทางอัฟกานิสถาน ข้างประเทศอินเดีย เมื่อถึงช่องว่างที่เหมาะสม ถ้าเจงกิสข่านเลี้ยงช้ายก็เข้าอินเดีย แต่เจงกิสข่านเลี้ยงชวา คือเข้าตะวันออกกลาง อินเดียแดนชมพูทวีปก็เลยรอดไป

เจงกิสข่านเลี้ยงชวาเข้าเอเชียกลางแล้ว ก็บุกทะลวงฆ่าฟันทำลายล้างทุกอย่างหมดไป ยึดครองได้จนถึงรัสเซียตอนใต้ แต่พวกมองโกลนี้ขาดวัฒนธรรมที่จะยึดเหนี่ยวประชาชน ผลที่สุด เวลาผ่านไปไม่นาน ทั้งที่ตนเป็นผู้พิชิต ก็เป็นฝ่ายที่ถูกกลืนหายสลายไป ถิ่นดินแดนนั้นๆ ก็กลับไปเป็นคล้ายอย่างเดิม

ที่นี้ หลังยุคของเจงกิสข่าน ล่วงไปได้ราว ๒๐๐ ปี มาถึงรุ่นหลาน มีนายทัพคนหนึ่ง ชื่อว่าตีมูร์ (Timur) อ้างตัวว่าสืบสายวงศ์ของเจงกิสข่าน เป็นผู้ที่มีฝีมือการรบฉกาจนัก ฝรั่งว่าเป็นผู้พิชิต (conqueror) เขาตั้งกองทัพบุกขึ้นมา เมื่อสร้างความเป็นใหญ่ขึ้นได้แล้ว ก็ตั้งเมืองหลวงที่สามารถกันท์ (Samarkand, บัดนี้อยู่ในอุซเบกิสถาน/Uzbekistan) แล้วตีมูร์ ผู้พิชิต ก็ยกทัพมองโกลจากเอเชียกลางลงมาพิชิตได้ตั้งแต่เปอร์เซีย (Persia, บัดนีคืออิหร่าน) ไปจนถึงรัสเซีย เข้ายึดมอสโก (Moscow)

Let us analyze this ambiguous concept 'ambition' within a historical backdrop, linking it to the two terms of *chanda* and *taṇhā*.

As a reference point, we can go back more than eight hundred years to the time of Genghis Khan, who, in circa 1200 CE, gathered Mongol forces from Northeast Asia, and, travelling through Himalayan mountain passes, crossed into Afghanistan, along the border of India. When he had reached a strategic area he had to make a decision. Had he turned left he would have entered India. Instead, he turned right and entered the Middle East. The Indian subcontinent was thus spared.

Invading the Middle East, his army destroyed everything in its path, taking forceful possession of various lands including the southern Russian principalities. The Mongols, however, lacked the necessary cultural skills to build trust with, and consolidate their power over, the occupied peoples. Before long, despite being the victors, the Mongols themselves were assimilated by the local cultures and effectively disappeared. The occupied lands basically returned to their former states.

Approximately two centuries later, the military leader Timur emerged,¹⁰ who saw himself as Genghis Khan's heir. He was a cunning and ferocious warrior, known as Timur the Conqueror. He assembled an army, and having gained supremacy, he established his capital at Samarkand (in present-day Uzbekistan). Timur sent his Mongol army in various directions, conquering Persia (present-day Iran) and capturing Moscow in Russia.

---

¹⁰ Trans.: also known as Tamerlane.

ขณะครองมอสโกอยู่ที่เปอร์เซียได้เกิดจลาจลทั่วประเทศ ตีมูร์ปราบจลาจลอย่างเหี้ยมโหด ทำลายเมืองใหญ่ๆ หมดสิ้น และสังหารประชาชนอย่างอำมหิต เอาหัวกะโหลกคนมาสร้าง เป็นหอรบ

ตีมูร์ ผู้พิชิต ได้เกิด ambition ใฝ่ทะยานขึ้นมาว่าเขา จะต้องเป็นผู้พิชิตอินเดียแดนชมพูทวีป ที่บอกเมื่อก่อนว่าเจงกิส ข่านเว้นไว้ ดังนั้น ในปี 1398/๑๙๔๑ (สิ้นยุคสุโขทัย ต้นสมัย อยุธยา) ตีมูร์ก็ยกทัพไปตีอินเดีย ทำลายล้างเดลีพิณาศหมดสิ้น ฆ่าคนไปเหยียบแสนแทบหมดทั้งเมือง เสรีจสมใจแล้ว ก็ยกทัพ กลับสามารถกันท์ ทั้งอินเดียที่รอดวายไว้ข้างหลัง เหลือแต่ซาก ซึ่งอีกกว่าศตวรรษจึงฟื้นขึ้นได้ใหม่

เอาละนะ ตีมูร์ ผู้พิชิตนี้ ด้วย ambition ใฝ่ทะยานที่จะ เป็นผู้พิชิตอินเดีย ก็ได้ยกทัพไปทำสำเร็จตาม ambition ของ เขา แต่แค่นั้นยังไม่พอ ต่อมาเขาก็มี ambition ขึ้นมาอีกว่า จะต้องไปพิชิตเมืองจีน แล้วก็นั่งนอนคิดวางแผนไปตีเมืองจีน แต่พอเริ่มยกทัพออกไปก็ป่วยและสิ้นชีพเสียก่อนในต้นปี 1405 เป็นอันว่าความใฝ่ทะยาน ambition ครั้งหลังนี้ไม่สำเร็จ

ชัดแล้วนะ นี่คือ ambition ความใฝ่ทะยานแบบหนึ่ง ทีนี้ ก็จะทำให้ดู ambition อีกแบบหนึ่ง ซึ่งฝรั่งแยกกันไม่ออก เขา เรียกได้แค่ว่าเป็น ambition ปนๆ กันไป

Ambition แบบเมื่อกี่นี้มีเยอะเยาะ อย่างนะโปเลียน ก็ถูก ตำราบอกหลายบอกว่าเขามี ambition ใฝ่ทะยานอำนาจความ ยิ่งใหญ่ จะตั้งราชวงศ์ฝรั่งเศสที่แข็งแกร่งยืนยง แล้วสถาปนา จักรวรรดิที่ฝรั่งเศสเป็นใหญ่ขึ้นในยุโรป อย่างนี้เป็นต้น

While Timur was occupying Moscow, civil uprising and rebellion broke out throughout Persia. Timur quelled this rebellion mercilessly, completely destroying major cities and executing much of the population in a blood bath. He used the skulls of the dead to build multiple fortresses.

Timur then turned his ambitions to conquer the Indian subcontinent, which had been spared by Genghis Khan. In 1398¹¹ he assembled his troops to invade India. He completely demolished the city of Delhi and massacred nearly 100,000 people, almost the entire population. Satisfied, he took his army back to Samarkand, leaving India behind him in ruin. It took more than a century for the region to recover.

Timur was thus able to fulfil his ambition of conquering India. But this was not enough for him. He became possessed with a desire to conquer China and spent time forming a strategy for succeeding at this venture. But, in 1405, as he assembled his forces to begin the invasion, he fell ill and died before it could be brought to completion. This final ambition thus remained unfulfilled.

These stories illustrate one kind of ambition common in the world. Another example of this form of ambition is the case of Napoleon, who, by all accounts, was utterly intent on power and glory, wishing to establish a mighty and dominant French empire throughout Europe.

---

¹¹ Towards the end of the Sukhothai era and the beginning of the Ayutthaya era. [Trans.: Sukhothai Kingdom: 1238-1438; Ayutthaya Kingdom: 1350-1767. These are two of the most important dynasties of Thai history.]

เห็น Ambition ของตีเมอร์แล้ว ก็มาดู Ambition ของ Flexner

ทีนี้ก็มาดู ambition อีกแบบหนึ่งว่าเป็นอย่างไร

ที่อเมริกา นายอับราฮัม เฟลคซเนอร์ (Abraham Flexner) มีชื่อว่าเป็นนักการศึกษาสำคัญที่มีบทบาทใหญ่ในการนำการศึกษาแพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์เข้าสู่วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยทั้งหลายในอเมริกา

นอกจากได้เป็นแรงกระตุ้นให้มหาวิทยาลัยอเมริกันตื่นตัวกันขึ้นมาในการศึกษาสายนี้แล้ว เมื่อเป็นเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการศึกษาทั่วไป ของมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller Foundation) ในช่วงปี 1913-28/๒๔๕๖-๗๑ ท่านได้หาทางจัดสรรเงินมากมายกว่า ๕๐๐ ล้านดอลลาร์ ให้แก่การปฏิรูปและพัฒนาการศึกษาวิชาการแพทย์ของอเมริกัน ขอให้ถือว่าสมัยนั้น ค่าเงินเหรียญอเมริกันสูงกว่าเดี๋ยวนี้นัก

Flexner มี ambition ว่าจะต้องตั้งศูนย์การอุดมศึกษาชนิดต้นแบบหรือที่เป็นแบบอย่างขึ้นให้ได้ และประมาณ ค.ศ. 1930 ท่านก็ตั้งศูนย์กลางอุดมศึกษาที่ว่านี้ได้สำเร็จที่ Princeton (Institute for Advanced Study, Princeton) โดยตัวท่านเองเป็นผู้อำนวยการ แล้วก็รวบรวมนักวิทยาศาสตร์ที่เก่งที่สุดของโลกมาสอนที่นี่หลายคน และในปี 1933 ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) ซึ่งหนีภัยฮิตเลอร์จากเยอรมนี ก็มารับตำแหน่งสอนประจำที่นี่ อันเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เด่นดังทีเดียว

Abraham Flexner's Ambition

As mentioned earlier, the English word 'ambition' is ambiguous; it does not by itself distinguish between different kinds of desire. Now let us examine another kind of ambition.

Mr. Abraham Flexner¹² was an educator from the United States who played a key role in ushering in reforms to scientific and medical studies in American colleges and universities. Besides acting as the impetus for American universities to improve their curriculums pertaining to these fields of study, while serving on the Rockefeller Foundation's General Education Board from 1913-28 he was able to raise more than half a million dollars for the reform and development of American medical education. That amount of money in today's terms would be worth far more.

Flexner had the ambition to establish a model centre for higher education. He achieved this goal in 1930 with the founding of the Institute for Advanced Study in Princeton, New Jersey, where he acted as its first director. He brought together many of the world's greatest scientists to teach here, and in 1933, fleeing persecution by Hitler and the Nazis, Albert Einstein was accepted into the faculty, an event of great significance.

---

¹² Trans.: 1866-1959.

นี่ก็เป็นความใฝ่สูงที่เรียกว่า ambition ถ้าแปลให้เบาๆ ก็คือความมีใจรักอยากทำ ขอให้นึกหาตัวอย่างมาเทียบดู

ที่เมืองไทยนี้ การที่มีโรงพยาบาล และเกิดคณะแพทยศาสตร์ ที่ศิริราชขึ้นได้ ก็เพราะมีท่านผู้ใหญ่ที่มี ambition พรารถนาจะให้ประชาชนคนไทยเป็นอยู่ดีมีความสุข ในยามทุกข์ยากเจ็บไข้ก็ให้มีโรงพยาบาลที่จะรับเข้ามาดูแลรักษาพยาบาล มีโรงเรียนแพทย์ มีมหาวิทยาลัยแพทย์ ที่จะได้มีคุณหมอ มีพยาบาล มากขึ้น เก่งขึ้น ที่จะช่วยเหลือประชาชนอย่างได้ผลดี และกว้างขวางทั่วถึง ดังที่การแพทย์ไทยได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นที่พึงของพระราชาราชฎีร์ทั่วทั้งแผ่นดิน โดยมีเกียรติภูมิสูงมากในระดับโลก นี่ก็ของท่านก็ต้องมี ambition ก็ขอให้ไปศึกษาประวัติดู ว่าท่านคือใคร

ที่นี้ ก็ให้เทียบดู ระหว่าง Timur ที่มี ambition จะสร้างผลสำเร็จในการไปพิชิตอินเดีย กับ Abraham Flexner ที่มี ambition จะทำความสำเร็จในการตั้งศูนย์กลางอุดมศึกษาที่เป็นแบบอย่างขึ้นมา ขอถามว่า แยกได้ไหม? ว่าของใครเป็นตัณหา ของใครเป็นฉันทะ

ถามว่า: ของใครเป็นตัณหา?   ตอบมาว่า: Timur

ถามว่า: แล้วของใครเป็นฉันทะ?   ตอบมาว่า: Flexner

อันนี้ ถ้าถามฝรั่ง แยกไม่เป็น จะถามอันไหนๆ แยกก็ว่า ambition ทั้งนั้น

ที่นี้ เมื่อไทยลืมนึกไป ก็แยกไม่ได้ ฝรั่งไม่เคยรู้วิธีแยก ก็แยกไม่เป็น แล้วผลออกมาอย่างไร?

The founding of this institute was the fruit of ambition, which here can be simply translated as a kind-hearted desire to act.

There are similar examples in Thailand. The founding of Siriraj Hospital and Medical School was due to the ambition of King Chulalongkorn,¹³ who wished for the Thai people to live happily and at ease. In times of illness, there would be a hospital where they could go and receive treatment. There would be a medical school and university to increase the number of skilled physicians and nurses, who in turn could offer effective and widespread care to the populace. From that time to the present day, Thai medical treatment has developed substantially, providing a refuge for people throughout the country and garnering international honour and recognition.¹⁴

Let us compare these two kinds of ambition: that of Timur, who aspired to conquer India, and that of Abraham Flexner, who aspired to establish a model centre for higher education. Although both of these endeavours can be described as fruits of ambition, it should be quite clear that they are markedly different, in that:

- Timur was driven by craving (*taṇhā*)
- Flexner was impelled by wholesome desire (*chanda*)

This demonstrates the problem with the word ‘ambition’; as mentioned earlier, it makes no distinction between these two kinds of desire.¹⁵ In the Pali language, however, and, by appropriation, in the Thai language, there are two clearly distinct words to distinguish between wholesome and unwholesome desire. Yet many Thai people have lost touch with the meanings of these terms, or even the terms themselves. Let us examine the consequences of this neglect.

---

¹³ King Rama V.

¹⁴ Trans.: Siriraj Hospital was founded by King Chulalongkorn in 1888, two years after a worldwide cholera outbreak. It is named after the king’s 18-month-old son, Prince Siriraj Kakudhabhand, who had died from dysentery a year before the opening of the hospital. The medical school was established two years later in 1890.

¹⁵ Trans.: from the time of Greek philosophy to the present, there appears to be no straightforward parallel linguistic distinction in the West. All of the common English words, e.g. ‘desire’, ‘ambition’, ‘aspiration’, ‘wish’, ‘longing’, ‘want’, etc. are ambiguous. (The exception are words with a normally negative connotation, e.g. ‘craving’, ‘hankering’, ‘lust’, etc.)

Ambition 2 แบบ

ตีมูร์ ผู้พิชิต รุ่หนหลานของเจงกิสข่าน มี **ambition** ใฝ่
ทะยานไปพิชิตอินเดีย ทำให้ได้ฆ่าคนนับแสน ทำลาย
ล้างเมืองเดลีรอดวาย เหลือไว้แต่ซาก

ของตีมูร์นี้ เป็น Ambition แบบไหน? = **ตัณหา***

Abraham Flexner มี **ambition** ใฝ่ปรารถนาจะตั้ง
ศูนย์การศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เป็นแบบอย่างขึ้น และ
ก็ตั้งได้สำเร็จที่ Princeton รวบรวมนักวิทยาศาสตร์ที่
เก่งที่สุดของโลกมาสอน รวมทั้ง ไอน์สไตน์/Einstein

ของ Flexner นี้ เป็น Ambition แบบไหน? = **ฉันทะ**

---

* ความอยากยิ่งใหญ่ใฝ่อำนาจข่มขู่ผู้อื่นนั้น ชื่อตรงคือ “มานะ” แต่ในที่นี้ เพื่อไม่ให้ซับซ้อนและยากแก่ผู้เริ่มศึกษา จึงรวมมานะไว้ในตัณหา ให้เป็นคำเดียวก่อน โดยให้เข้าใจตามหลักว่า ภาวตัณหาเป็นแดนเกิดของทิฏฐิและมานะเป็นต้น (เถร.อ.๒/๓๑๘) กรณีของ ตีมูร์ ผู้พิชิตนี้ ชัดว่า เป็นมานะที่ปรารถนาความยิ่งใหญ่ใฝ่อำนาจอย่างรุนแรง

Two Kinds of Ambition

The ambition of Timur the Conqueror: descendant of Genghis Khan, who desired to conquer India, killing hundreds of thousands of people and leaving Delhi in ruins. This is an example of *taṇhā*.¹⁶

The ambition of Abraham Flexner: American educator, who wished to establish a model centre for higher education. He achieved this goal with the founding of the Institute for Advanced Study in Princeton, New Jersey, bringing together many of the world's most gifted minds, including Albert Einstein, to teach. This is an example of *chanda*.

---

¹⁶ As mentioned in an earlier footnote, in Pali, the desire for distinction, glory, supremacy, etc. is called *māna*. The story of Timur the Conqueror clearly indicates that his desire for power and glory was driven by strong conceit.

คนไทย อย่าแค่อาศรีธณูชัยมาช่วย ต้องไปให้สวยด้วยปัญญา ที่เอาฉันทะมาใช้ด้วย

ผลปรากฏว่า ฝรั่งเศส ไม่มีอะไรมายัง แก้กก็เลยเอาเต็มทีทั้ง ๒ แบบ ไม่ว่าจะ เป็น ambition แบบฉันทะ หรือ ambition แบบตัณหา ฝรั่งเศสแยกไม่ถูกด้วย และไม่มีอะไรมายังด้วย ไม่ว่าจะ ไปทางฉันทะ หรือไปทางตัณหา ฝรั่งเศสเอาเต็มทีทั้งนั้น

ทีนี้คนไทยละ ก็อย่างที่วามมาแล้ว คนไทยนี่ลืมนิดไปแล้ว ถึงขั้นไม่รู้จักฉันทะ รู้จักแต่ตัณหา ไม่ว่าจะอยากอะไร เอาเป็นตัณหาหมด แล้วพระก็บอกมาให้ละตัณหา จึงอยากอะไรไม่ได้ทั้งนั้น ตกลงว่าอยากอะไรไม่ได้นะ เป็นตัณหา ก็อยากไม่ได้ เพราะกลัวจะเป็นตัณหา นี่ก็แยกไม่ออกเหมือนกัน ก็ไม่เอาทั้งฉันทะ ทั้งตัณหาสิ นี่ไปอีกทางหนึ่ง ซึ่งตรงข้ามกับฝรั่ง

เอาละสิ คนเรานี้ ถ้าไม่มีความอยาก จะเป็นอยู่ได้อย่างไร จะทำอะไรให้เกิด ให้มี ให้เจริญ ให้พัฒนาได้อย่างไร อย่างนี้ก็แยแล้วสิ ทีนี้จะทำอย่างไรดี? ก็อยู่กันไปพรวๆ มั่วๆ

ต่อมาก็มีคนหัวดี คือ คนไทยนี่เก่งนะเรื่องเลียงเรื่องหลบ อย่างที่ว่าคนไทยนี่นิยมศรีธณูชัย ก็มีคนที่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ ก็ไม่ทราบ ได้หันไปใช้วิธีศรีธณูชัย ทำอย่างไรรู้ใหม่? ก็ปรากฏว่า ไปๆ มาๆ ในเมืองไทยนี้ ได้มีการแยกเรื่องออกไปเป็นทางโลก-ทางธรรม โยมทั้งหลายคงได้ยีนกันมาแล้ว

พอแยกอย่างนี้แล้ว ก็บอกว่า ความอยากนี่เป็นตัณหา ทางธรรมก็ลดไปละไป พวกพระพวกไปวัดต้องลดต้องละตัณหา ส่วนชาวบ้านคนทั่วไปอยู่ทางโลก ไม่เกี่ยว ก็ว่ากันไปตามสบาย

Applying Cunning and Guile Is Not Enough Embellish Your Actions with Wisdom and Wholesome Desire

To reiterate, in English, the common words denoting 'desire' are not clearly defined. They can be used across the board, without distinguishing whether the desire is wholesome and constructive, or the opposite. They encompass the full range of meaning. And for some people, all forms of desire and ambition are acceptable and justified.

Now let us look at the Thai language. Most Thai people have forgotten the word *chanda*; they are familiar only with the word *taṇhā*.¹⁷ The result is that every form of desire is now classified as a form of *taṇhā* ('craving'). The laity hear monks give teachings urging them to abandon *taṇhā*. What they then conclude is that 'desire' itself is wrong or unskillful; for desire, they think, is equivalent to craving. People are anxious about desiring anything, out of fear of falling into the trap of craving.¹⁸ So for Thai people too, there is now an inability to distinguish between different kinds of desire. Unknowingly, they reject both *chanda* and *taṇhā*. This is the opposite to embracing all forms of desire.

Yet if we have no desire, how can we live? How can we generate, develop, or improve anything? This is a regrettable situation. Without clarity on this matter, people sit around confused and disorientated.

Thai people, however, are good at finding loopholes. At some point in time, some clever and resourceful people, wittingly or not, began to use what we can call a method of 'Sri Thanonchai'.¹⁹ That is, they came up with a cunning distinction, creating a dualism of the 'worldly way' and the 'Dhamma way'.

The upshot of this alleged distinction is that desire indeed becomes equivalent to craving (*taṇhā*), which should be abandoned. But this dilemma only applies for those following the 'way of Dhamma', namely monastics and faithful laity who visit monasteries. Ordinary people, so it is claimed, live in the world amongst mundane circumstances; they are not held accountable to this principle of abandonment and renunciation, and they can do as they please unburdened by such strictures.

นี่ก็หมายความว่า เมื่อแยกทางโลกทางธรรมแล้ว คนไทยก็เลยบอกว่า พวกเราชาวบ้านนี่อยู่ทางโลก ไม่ใช่ทางธรรมที่ต้องลดต้องละตัณหา ไม่ต้องคิดอะไรหรอก พวกเราต้องมีความอยาก มีตัณหาไปเถอะ ชาวบ้านก็ปล่อยตัณหาว่ากันเต็มทีเลย แล้วในวัดเอง พระก็พรั่าๆ มั่วๆ ไม่ชัดเจน แยกออกมาไม่ได้ว่าฉันทะเป็นอย่างไร ก็ทำอะไรๆ กันไปเรื่อยๆ เฉื่อยๆ

ไปๆ มาๆ ในเมืองไทยนี้ ฉันทะหายไป อย่างน้อยก็เลือนราง คนไทยอยู่กับความอยากแบบเดียว ปล่อยตัวให้แก่ตัณหา ด้านตัณหาว่ากันเต็มที ส่วนฉันทะจะมาเองบ้าง ก็ได้แค่พรั่าๆ มั่วๆ ไม่ค่อยมีกำลัง หรือไม่ก็กำๆ กิ่งๆ ครึ่งๆ กลางๆ ทั้งสองอยาก ส่วนฝรั่งนั้นเอาเต็มทีทั้ง ๒ อยาก ทั้งฉันทะ ทั้งตัณหา แล้วผลเป็นอย่างไร ก็ดูก็เห็นกันได้เอง

อย่างเวลานี้ โลกเข้ายุคไอทีมาซักจะนานแล้ว ฝรั่งได้พัฒนาไอทีเจริญไปไกล มีมือถือ มี smartphone/สมาร์ทโฟน แล้วตอนนี้คนไทยก็มีปัญหาหนักกับสมาร์ทโฟน ฝรั่งและบางชาติอื่นเขาเป็นผู้ผลิต คนไทยเป็นผู้บริโภค หรือเป็นนักบริโภค

ขอให้คิดดู ฝรั่งที่พัฒนาสมาร์ทโฟนขึ้นมาได้นี้ ต้องเป็นคนที่มีฉันทะ เขานึกถึงจุดหมายมองเห็นภาพมนุษย์หรือชาวโลกที่เป็นอยู่ดำเนินชีวิตกันได้ดีสะดวกสบายขึ้น เช่นติดต่อสื่อสารกันง่าย รับส่งข่าวสารข้อมูลได้พรั่งพร้อมฉับไว ช่วยให้แก้ปัญหา และดำเนินกิจการทั้งหลายเพื่อประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมได้สมตั้งใจ เฉพาะอย่างยิ่งช่วยพัฒนาการศึกษา เกื้อหนุนกระตุ้นเร้าความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ แต่มันก็อาจถูกนำมาใช้สนองความต้องการของตัณหาได้มากด้วย ตั้งแต่การเสพบำรุงบำเรอ ไปจนถึงหลอกหลวง ทำร้ายกัน และทำการร้าย

Making this distinction, Thai laypeople say to themselves: ‘We live in the world. We have not committed ourselves to the way of Dhamma, whereby one must abandon craving. We needn’t lose sleep over this. We cannot live without desire. Some form of craving is inevitable and necessary.’ They then often give sway to unbridled craving. And in the monasteries, many monks too are vague and confused, unable to distinguish the attributes of wholesome desire (*chanda*), appearing aloof and disinterested.

Over time, in Thailand, the concept of *chanda* has disappeared or grown dim. In large part, Thai people have resigned themselves to the idea that craving is inevitable. Wholesome desire may surface spontaneously, but it remains obscure, ill-defined, and ineffective. Alternatively, they remain confused about these different forms of desire. In the West, the more common trend is to conflate these two kinds of desire and see them as one. This has its own negative consequences.

More than half a century ago, the world entered the Information Age. In the West, great strides have been made in IT development, resulting in mobile phones and smartphones. Whereas these gadgets are mainly produced abroad, Thais have become leading consumers. And in Thailand today, it would be fair to say that smart phones have created a crisis.

Many of the people who invented and developed smartphones were endowed with enthusiasm and wholesome desire. They took into account the wellbeing of human beings, aiming to provide greater convenience for the wider population, say by improving ease of communication and increasing the speed of transmitting data. This technology is capable of resolving problems and accomplishing tasks for the benefit of individuals and society. It can enhance education and promote creativity. Yet it can also be used to pander to craving, leading to sensual excess, deception, abuse, and the committing of crimes.

---

¹⁷ จันทะ & ตัณฑะ, respectively.

¹⁸ Trans.: this same misunderstanding is now also widespread among Western Buddhists, or among those who comment and write on Buddhism, i.e. the word ‘desire’ has taken on a wholly negative connotation.

¹⁹ Trans.: ‘Sri Thanonchai’ (ศรีธนชัย) is an ancient Thai folktale, based on the exploits of a young man (‘the clever trickster’) of the same name. Although he was highly intelligent and of ready wit, Sri Thanonchai was also prone to trickery and deception.

ที่นี้ ฝรั่งเศสมี ๒ พวก พวกนักฉันทะ กับพวกนักตัณหา ถ้าใช้สมองตัณหา ก็เสพ ถ้าใช้สมองฉันทะ ก็ศึกษา จึงเป็น สมาร์ทโฟนเพื่อเสพ กับสมาร์ทโฟนเพื่อศึกษา เพื่อเสพก็เป็น แบบตัณหา เพื่อศึกษาก็เป็นแบบฉันทะ ที่นี้ฝรั่งเศสมี ๒ พวกอยู่ แล้ว แม้ว่าตอนนี้ฝรั่งเศสจะหลงมาทางบริโภคนิยม หันมาเป็น ลูกน้องตัณหากันเยอะขึ้น แต่ฉันทะที่สืบทอดกันมานานก็ยังแรง

ฝรั่งเศสทำสมาร์ทโฟนขึ้นมา เกาหลี จีน ก้าวตามแล้วแข่งกัน ผลิตออกมาเป็นการใหญ่ เมืองไทยนี้รับเข้ามาเต็มที่ ที่นี้คนไทย รับผิดชอบอะไร ถ้ารับผิดชอบตัณหา ก็ใช้เพื่อเสพ ถ้ารับผิดชอบฉันทะ ก็ใช้เพื่อศึกษา ตามมาด้วยสร้างสรรค์ มีเสียงบ่นกันนักว่าคุณคนไทย เด็กไทยรับผิดชอบตัณหา เอามาใช้เพื่อเสพแทบทั้งนั้น เสพกัน นักหนาจนมันจะกลายเป็นสิ่งเสพติดชนิดใหม่ เข้าชั้นเสียศีล ข้อ ๕ ที่ว่าทำให้เกิดความประมาท พลาดๆ พลังๆ ใจไม่อยู่กับ กิจ จิตไม่อยู่กับงาน ได้สติแค่แวบๆ สมารถก็วูบวาบ ไปไม่ถึง

ต้องรีบเตือนกันว่า ถ้าคนไทยรับมือไอทีอย่างนี้ ไปไม่รอด ต้องให้คนของเรา โดยเฉพาะเด็กๆ นี้เร่งฉันทะขึ้นมา ซ้ำไม่ได้

สมาร์ทโฟนต้องใช้เพื่อศึกษา ไม่อยู่แค่เสพ ต้องใช้เสพให้น้อยลง ใช้ศึกษาให้มากขึ้น ถ้าใช้เพื่อศึกษา ก็ต่อไปถึงสร้างสรรค์ แล้วก็หวังได้ว่าเมืองไทยจะเจริญทันเขาได้ นำเขาก็ไหว แต่ถ้าเอาแค่เพื่อเสพสมองตัณหา ก็จบ ได้แค่เป็นเหยื่อเขาเท่านั้น

ที่ว่านี้เป็นตัวอย่างหนึ่ง เอามาแล้วให้ฟัง ถ้าเรามีความรู้ เข้าใจเฉียบคม แยกฉันทะ-ตัณหาได้ เราก็ล้าหน้าฝรั่งด้วย เพราะฝรั่งแกแยกไม่ออก ได้แต่พูดรวมคลุกไปว่า ambition ว่า desire ว่ากันไปนัวเนีย

In the West, people who use smartphones can roughly be divided into those who use them to study and learn and those who use them solely for enjoyment. The former respond to their wholesome desires whereas the latter indulge their cravings. That said, although Western society is becoming increasingly caught up in consumerism and bound to craving, the tradition of wholesome aspiration and desire is still strong.

The first smartphones were produced in the West. Before long, Korea and China built upon this technology and became serious commercial competitors.²⁰ Thailand now imports vast numbers of these devices. Some Thais acquire them primarily for pleasure while others do so primarily for constructive purposes and for learning. There are many complaints that Thai people, including children, use these devices almost exclusively for fun. They indulge in them so much that it has become a new form of addiction. In spirit, one can say that such people transgress the fifth precept, resulting in heedlessness.²¹ Their minds are distracted and unfocused. Mindfulness is sporadic; concentration is wavering and fruitless.

If we continue to feed this indulgence, Thai society will stagnate and decline. It is now an urgent need for Thais, in particular children, to learn how to channel wholesome desire.

Smartphones need to be used for learning, not only for fun. If Thai people change their habits and increasingly use these devices for learning and innovation, Thailand's growth and development will catch up to that of these other countries. Yet if we use them purely for satisfying craving, we will become undone. We will leave ourselves open to being preyed upon by these foreign nations.

Smartphones are simply one example of technological advancement. If Thai people establish an astute understanding, by clearly distinguishing between craving and wholesome desire, they will even be able to overtake Western countries in true progress and development. This is because, in general, Western civilization has not made a clear distinction between wholesome and unwholesome desire or ambition. The terms that are used are frequently blurred and ambiguous.²²

IT เพื่อเสพ VS. IT เพื่อศึกษา-สร้างสรรค์

เวลานี้มีมือถือ มีสมาร์ตโฟนกันทั่ว

หลายคนใช้มันเพื่อเสพ เอาแต่เล่น หาความสนุกสนาน
บันเทิง หยุดเสพลีกลินุก ก็นอน พรุ่งนี้ๆ ก็วันๆ ก็
ได้แต่เล่นสนุกอยู่อย่างนี้ ไม่ก้าวไปไหน ให้เขาล้อ
ได้ว่า ว้ายวนอยู่ในวังงสาร

ถ้าใช้มันเพื่อศึกษา แล้วทำการสร้างสรรค์ ก็จะมีการ
พัฒนา ได้ก้าวหน้าไปทุกวัน

IT for Consumption
vs.
IT for Learning & Creativity

- ❖ In this day and age, mobile phones and smartphones are ubiquitous.
- ❖ Many people use their phones primarily for amusement and entertainment. Having had their fun, they go off to sleep. For days on end, they amuse themselves in this way. They do not accomplish or realize anything. One can say this is a modern version of spinning around on the wheel of rebirth.
- ❖ If one uses these gadgets for educational and constructive purposes, on the other hand, every day will be an opportunity for growth and development.

---

²⁰ Trans.: Japan was also one of the first to follow suit.

²¹ Trans.: the fifth precept: 'To refrain from intoxicants causing heedlessness.' Although the original proscription refers to alcoholic beverages, it is generally agreed that any substance, e.g. various kinds of drugs, producing similar negative effects falls under this category.

²² Trans.: this passage points to the power of language over behaviour.

ส่วนพวกไทยเราเนี่ย ทั้งที่มีหลักบอกไว้ แต่ไม่รู้ไม่เข้าใจ แล้วก็ไม่ได้ศึกษา ได้แต่แก้ๆ กังๆ ไปไม่ถึงไหน เพราะฉะนั้น ตัวมีอะไร ต้องศึกษาให้รู้ชัด

ฉันทะมา พาให้รักษาวินัย ด้วยใจที่เข้มแข็ง

เรื่องฉันทะ วันนี่ว่าจะเอาแค่นี้ แต่เมื่อพูดถึงสมาร์ทโฟน ก็เห็นว่า คนไทยที่ถูกนิทาว่าไม่ค่อยจะมีวินัยกันอยู่แล้วเนี่ย มาถึงยุคไอที ยิ่งขาดวินัยกันใหญ่ ปกครองตัวเองแทบไม่ได้เลย

ในด้านชีวิตกิจส่วนตัว ก็คุมตัวไม่ได้ ไม่เป็นตัวของตัวเอง ทั้งที่รู้อยู่แก่ใจว่าไม่ควร ชักจะมากไป จะเกินไปแล้ว ก็หยุดไม่ได้ อยากดูนั่นอยากดูนี่ ยิ่งใจไม่อยู่ เพราะเสพติดมือถือเสียแล้ว คือนวันผ่านไป ชีวิตวุ่นวายกับการหาช่องสนองตัณหา แทนที่มีอะไรที่จะทวีปัญญา กลับถอยหลังไปให้คำโบราณแคะได้ ได้ว่า หมดเวลาไปกับเรื่องขี้หมูราขี้หมาแห้ง ถ้าไม่หมกมุ่นเสพเรื่องบันเทิง ก็เรื่อยเปื่อยปล่อยตัวปล่อยใจ วินัยหายไป จะรักษาเวลาจะจัดวาระอะไรก็ได้ เมื่อบังคับใจตัวเองไม่ได้ จิตใจก็อ่อนแอลงไปๆ

ในด้านสังคม เมื่อคนก้มหน้า ตาเห็นแค่ตัวเอง อยู่กับโลกของตัวในมือถือ ก็แทบมองไม่เห็นใครอื่น แม้แต่คนที่อยู่ด้วยกัน ใกล้ชิดกัน ถ้าหนักนักก็ตั้งแต่ในครอบครัว ไม่ต้องพูดถึงว่าจะดูแลกัน แม้แต่จะเหลียวแล ก็ยาก ทั้งที่อยู่กันมากมาย ผูกพัน พลุกพล่านจอบแจ แต่ละคนก็โดดเดี่ยว ไม่เอาใจใส่ใครอื่น ไม่มีวินัย ไม่มีใจเอื้อเฟื้อในการอยู่ร่วมกัน แม้แต่ขึ้นไปบนรถโดยสารสาธารณะ ตัวจะกีดกันจะขวางใครอื่น ก็ไม่คำนึงที่จะใส่ใจ

Although a clear distinction between these two kinds of desire is part of Thai tradition, contemporary Thai people lack this understanding and fail to analyze it. As a consequence, their efforts are often inept, blundering, and futile. We must therefore gain a clear understanding of our inheritance.

Safeguarding a Code of Ethics

We can connect the subject of smartphones to the common criticism that Thai people are generally undisciplined. This situation has become even more dire in the IT Age.

There is an overall lack of self-restraint and self-reliance in Thai people's lives, even when they know that this is unbecoming. Such behaviour is now extreme. Many cannot control themselves, hankering for this and that. They have grown addicted to smartphones. Days pass by looking for ways to indulge craving, and instead of increasing knowledge, they regress. There is an old Thai expression: 'Wasting time over mouldy pig shit and dried dog shit.' That's what people are doing. If they are not blindly absorbed by various amusements, they wander about aimlessly. They abandon self-discipline and are unable to manage their time well. Moreover, when their minds are unrestrained, they become feeble.

From a social standpoint, when people are hunched over and glued to their screens, everyone else becomes more or less invisible. This is true even amongst intimate companions, including family. People hardly look at one another, let alone look after each other. Although surrounded by bustling crowds, everyone remains isolated and alone. People then become inconsiderate, disorderly, and uncaring. While getting onto public transport, for instance, they jostle and elbow one another, with little respect for the interests of others.

สภาพขาดวินัย ที่คนปล่อยตัวปล่อยใจแล้วแต่ตัณหาจะพาไปอย่างนี้ ฟ้องถึงความอ่อนแอในจิตใจของคน และก็จะเป็นความอ่อนแอของสังคมพร้อมไปด้วย แล้วถ้าขึ้นปล่อยไว้ทั้งคนและสังคมก็จะยิ่งอ่อนแอเสื่อมคุณภาพลงไป

นี่คือ ถ้าไปตาม**ตัณหา** ก็ไม่เอาเหตุเอาผลอะไร เอาแค่นี้ให้ตัวได้เสพสมอยาก แล้วลงนอน คนก็หมดวินัย จิตใจก็อ่อนแอ

แต่ในทางตรงข้าม ถ้าได้**จันตะ**มานำ คนจะต้องการวินัย และใจจะมีกำลังเข้มแข็ง

ดังว่าแล้ว คนมีจันตะนั้นพอใจจะให้เห็นทุกสิ่งทุกอย่างหมดจดสดใส อยากทำให้อะไรๆ เรียบร้อยงดงาม ให้ทุกหน่วยทุกส่วนเข้าที่เข้าลำดับเข้ารูปสมดุลงตัวเป็นองค์รวมที่สมบูรณ์ เช่นให้ชีวิต ให้ชุมชน ให้สังคม เป็นอยู่และดำเนินไปอย่างถูกต้อง ถูกทางที่จะเป็นหน่วยรวมอันดีที่เจริญงอกงามสุขสันต์มันคงยังยืนอยู่อย่างดีที่สุดของมัน นี่ก็คือ**วินัย** ที่เป็นการจัดทำให้เข้าระเบียบเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องสมบูรณ์ของมัน

ความอยากความปรารถนาที่จะทำให้เป็นดังที่ว่าอย่างนั้น ทำให้เกิดมีกำลังความเข้มแข็ง เพราะจันตะเป็นตัวนำหน้าพาให้เพียรพยายามเต็มที่ (พุทธพจน์: *ฉนฺทํ ชนฺเตติ วายมตี วิริยํ ชารมตี*) โดยที่จันตะนั้นจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้ทำให้ปฏิบัติไปจนกว่าจะสำเร็จ พร้อมทั้งมีความสุขสนใจในการที่ได้ทำได้ปฏิบัติอย่างนั้น

ตัณหา นั้นจะเอาแค่นี้ให้ตัวได้ ให้ตัวว่าง วินัยนั้นขัดขึ้นฝืนใจอยากของตัณหา วินัยจึงต้องบังคับ แล้วก็ได้แค่จับปูใส่กระด้ง

แต่ถ้าคนมีจันตะ วินัยเป็นภาวะที่เขาใฝ่ปรารถนา ความอยากไม่ทำให้เขาระย่อ แต่คือความสำเร็จที่นำความสุขมาให้

This lack of discipline and restraint, whereby people's whims are subject to craving, has negative consequences. It results in mental weakness and social frailty. And the more people neglect wholesome principles and remain dissolute, the more both individuals and society fall into decline. If people are swayed by craving, they give little weight to reason. They only want to enjoy sense gratification and then fall into a slumber. Their minds are unsteady and weak.

Conversely, if people are prompted by wholesome desire, they incline towards moral discipline and their minds are steadfast and strong. As mentioned earlier, those endowed with wholesome desire find satisfaction by witnessing all things in a state of fulfilment and purity. They wish to act in order to bring about completion and excellence. They desire balance and integrity. For example, they want individuals, communities, and wider societies to be grounded in righteousness, and to exist as a healthy, prosperous, and peaceful integrated whole, in the most optimum way possible. This is the essence of the term *vinaya* ('moral discipline', 'code of ethics'), namely creating order and discipline: an integrated and harmonious framework of behaviour.

Such wholesome desire leads to fortitude and stability. With this desire as vanguard and forerunner, we are able to put forth wholehearted effort.²³ It is the catalyst for succeeding in our endeavours. Moreover, we derive happiness from performing them.

Craving seeks only acquisition and convenience. Self-discipline and ethical codes help to resist the pull of craving. Yet if craving is strong, such measures of constraint are difficult, as the mind will remain unruly and intractable.

Those people with wholesome desire are keen on self-discipline. They are undaunted by adversity and hardship. They turn difficult situations into an opportunity for success and happiness.

---

²³ In the Buddha's words: *Chandaṃ janeti vāyamati vīriyaṃ ārabhati*. [Trans.: 'He generates wholesome desire, exerts himself, and arouses energy.']; e.g.: S. V. 268.]

“ไม่อยู่แค่ “อนิจจัง...ไม่เที่ยง” ต้องไปให้ถึง “มันเป็นไปตามเหตุปัจจัย”

ทีนี้ หันไปเรื่องอนิจจัง กับเหตุปัจจัยต่อกัน บอกแล้วว่า หลักอนิจจังนี้สำคัญมาก “อนิจจัง” ที่ว่าไม่เที่ยง เกิดแล้วดับ ไปๆ มีอาการคงตัวอยู่ไม่ได้ เมื่อคงอยู่ไม่ได้ ก็เปลี่ยนแปลงไป การที่มันเกิดดับๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างนี้ มันมีความสัมพันธ์กัน มันก็เป็นปัจจัยแก่กัน ดังนั้น ที่ว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงไปนี้ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย

เมื่อรู้ความจริงของธรรมชาติอย่างนี้แล้ว คนที่มีปัญญา ก็จึงศึกษาเหตุปัจจัย เมื่อหวังผลดี ก็คิดว่าอะไรเป็นเหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิดผลดี แล้วก็ मनสิการพิจารณาสืบสาวเหตุปัจจัย เมื่อมองเห็นเหตุปัจจัยทั้งหลายแล้ว ก็เลือกทำเหตุปัจจัยที่จะทำให้เจริญงอกงามเกิดผลดี ส่วนอันไหนเป็นเหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิดความเสื่อม मनสิการรู้เข้าใจ ใช้ปัญญาตรองจู้ชัดแล้วก็เลิกละกำจัดแก้ไขเหตุปัจจัยนั้น นี่คือนิชีวิตเป็นอยู่ด้วยปัญญา

นี่คือจุดสำคัญที่ต้องชี้ชัดไว้ มิใช่ว่า พอสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงแล้ว ก็ไม่รู้จะทำอย่างไรได้ สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงนะ มันเกิดมาแล้ว ก็ต้องเปลี่ยนแปลงดับหายหมดไป เราก็ได้แต่นอนอย่างเดียว อย่างที่ว่าในคราวที่แล้ว การที่คิดแค่นี้ ก็เพราะไม่รู้ไม่เข้าใจธรรมคือหลักความจริงที่ว่า การที่สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงไปนั้น มันเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามเหตุปัจจัย

ฉะนั้น อย่างหยุดแค่ไม่เที่ยง ต้องไปให้ถึงเหตุปัจจัย แล้ว กระบวนการของเหตุปัจจัยก็จะเป็นตัวบอกว่าเราควรจะทำอะไร

Going Beyond Impermanence Realizing the Law of Causality

Now let us turn to the second theme of today's talk, namely, on impermanence and conditionality.

The teaching on impermanence is fundamental to Buddhism. For something to be impermanent (*anicca*)—for it to arise and then pass away—implies that it is marked by instability and inconstancy. Change is a consequence of instability. Moreover, impermanence is connected to the law of conditionality, that is, change occurs according to natural causes and conditions.²⁴

Those wise people who understand these laws of nature examine and attend to causes and conditions. While undertaking an endeavour, they consider which causes and conditions are required to generate success. They then select and engage with them in order to accomplish this end. Similarly, when they recognize those causes and conditions leading to decline, they remedy, abandon, or eliminate them. This is an example of a life guided by wisdom.

This crucial point needs to be highlighted. It is unfortunate if people are aware of impermanence but feel helpless as a result, thinking: 'All is fleeting. That which has arisen is doomed to cease and disappear. I may as well remain idle.' Such thoughts result from a failure to understand the truth that impermanence—the stream of change and transformation—conforms to the law of conditionality: change accords with causes and conditions.

For this reason, we must not stop at impermanence. We must also arrive at the law of conditionality. The dynamics of relevant causes and conditions will then inform and guide us on how to act.

---

²⁴ Trans.: the Pali words *paccaya* (supportive condition; conditioning factor; condition) and *hetu* (cause) are roughly synonymous. In this context, the terms 'law of conditionality' and 'law of causality' thus refer to the same principle of truth.

จึงต้องย้ำกับโยมเรื่องที่มีพุทธพจน์บอกว่า ถ้าท่านปฏิบัติอย่างนี้ๆ *วุฑฺฒิเยว ปาฏิกงฺขา โน ปริหานิ* จะหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่ต้องหวังความเสื่อมเลย คราวก่อนโน้น ได้บอกแล้วว่า ในพระไตรปิฎก หลักธรรมตั้งก็หมวดก็ครั้งนะ ที่มีพุทธพจน์นี้ นับไว้ ๘๓ ครั้ง ประมาณนี้นะ

พอพูดว่า สิ่งทั้งหลายเป็นอนิจจัง - ไม่เที่ยง คนไทยก็มักจะคิดแค่ว่า ไม่เที่ยง ก็คือมันจะดับมันจะสลายมันจะเสื่อมจะหาย ลึนไป เมื่อคิดแค่นี้ก็เหมือนกับบอกวาก็ต้องปล่อยมันไป เราทำอะไรไม่ได้ ว่าแล้วก็ลงนอน จึงต้องยกพุทธพจน์นี้มาให้ดู จะได้แก้ความรู้เข้าใจให้ถูกต้อง และให้เปลี่ยนความคิดเสียใหม่

ตามพุทธพจน์ที่ว่านั่นคือ พระพุทธเจ้าตรัสบอกว่า ถ้าเราปฏิบัติอย่างนี้ๆ จะมีแต่เจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม บางคนอาจสงสัยว่า เอ๊ะ... นี่พระพุทเจ้าตรัสขัดกันหรือเปล่า ไหนว่าไม่เที่ยง ก็ต้องหมดสิ้นไปสิ

ตอบว่า ไม่ขัดกันเลย ก็นี่แหละพระองค์ตรัสบอกไว้แล้วว่า สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง คือเกิดแล้วก็ดับ คงอยู่ไม่ได้ จึงเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามเหตุปัจจัย การที่เราปฏิบัติธรรมนั้น ก็คือเราทำเหตุปัจจัยที่ดี เมื่อเราทำเหตุปัจจัยที่ดี มันก็เกิดความเปลี่ยนแปลงที่เป็นอุมิ คือความเจริญ มันก็ไม่เสื่อม เราอย่าไปเลิกปฏิบัติการในการใช้ธรรมซึ่งเป็นเหตุปัจจัยที่ดี ก็แล้วกัน

นี่แหละเห็นไหม คนไทยใช้อนิจจังก็ไม่เป็น ก็เลยไปมั่วรอแต่เสื่อม ที่จริงนั้น ไม่ว่าจะเจริญแล้วเสื่อม หรือเสื่อมแล้วเจริญ หรือเสื่อมแล้วเสื่อมลงไปอีก หรือเจริญแล้วเจริญยิ่งขึ้นไป ก็คือเปลี่ยนแปลงทั้งนั้น แล้วแต่จะมีเหตุปัจจัยให้เป็นได้หรือไม่

If one's practice reaches this stage, the Buddha confirmed: 'Only growth is to be expected, not decline.'²⁵ In the Tipiṭaka there are over eighty instances of the Buddha pointing out this principle.

When Thai people hear the term *anicca* ('impermanent', 'inconstant'),²⁶ they tend to associate it merely with transience: the passing away, dissolution, and disappearance of things. Interpreting the term in this way is tantamount to saying that one must let things go and not interfere. There is nothing, it is claimed, that can be done. One capitulates to the process. This is why it is important to return to the Buddha's words above, as they can correct misunderstanding and alter one's way of thinking.

To some people, the Buddha's words saying that practising in a skilful way leads only to growth and not decline may appear to contradict his teachings on impermanence. They think: 'Huh, the Buddha said that all conditioned things are impermanent. Therefore, they must invariably lead to destruction and disappearance.'

Indeed, there is no contradiction. The Buddha made it clear that all things are impermanent: they arise and pass away; they are unending. They change and transform in line with causal factors. One way to define Dhamma practice is the engagement with constructive and beneficial causes and conditions. Acting in this way brings about change that is a factor for growth,²⁷ that is, a prosperity that does not decline. Therefore, we should not abandon the practice of engaging with wholesome things: with constructive and virtuous causes and conditions.

Many Thai people are unskilled at applying the concept of impermanence. They often fritter away their time and end up going downhill.

Regardless of whether decline follows growth, growth follows decline, decline leads to further decline, or growth leads to greater growth, all of these are examples of change. They all depend on the function and influence of relevant causes and conditions.

---

²⁵ *Vuḍḍhiyeva pāṭikaṅkhā no parihāni*. [Trans. e.g.: A. IV. 16-17.]

²⁶ Trans.: in Thai it is more common to use the grammatical form *aniccam*.

²⁷ *Vuḍḍhi*.

เมื่อสิ่งทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยที่เรียกว่า ปัจจัยการ คืออาการที่เป็นไปตามปัจจัยนี้ มนุษย์ก็ต้องมีต้อง ให้อปัญญา เมื่อเกิดมีปัญญา รู้เข้าใจมองเห็นว่าการกระทำอันนี้ เป็นเหตุปัจจัยที่จะให้เกิดผลดีที่น่าปรารถนาอย่างนั้นๆ ก็จะมีเกิด ฉันทะขึ้นมา โดยมีใจรักอยากทำกรรมทำการอันนั้น ดังนั้น การ ให้อธรรมปฏิบัติธรรมโดยรู้เข้าใจระบบเหตุปัจจัยที่พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ แล้วนำมาใช้ประโยชน์ จึงเป็นเรื่องที่จะต้องย้ำกันให้มาก

ที่ว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นก็คือทรงรู้แจ้งปฏิจจสมุปบาท หรือปัจจัยการ และปัจจัยกัชย (ภาวะสิ้นปัจจัย) ดังที่พระองค์ หลังตรัสรู้แล้ว ได้ตรัสเมื่อเสวยวิมุตติสุขว่า เราได้รู้ “อวิชชาปัจจัย สงขาร” เป็นต้น และรู้ความดับแห่งปัจจัย เมื่อตรัสรู้กระบวนการ ทั้ง ๒ สายนี้แหละ จึงได้เป็นพระพุทธเจ้า แต่เวลานี้เราไม่สนใจ กันเลยในเรื่องปฏิจจสมุปบาท เรื่องปัจจัยการ เรื่องกระบวนการ เหตุปัจจัยนี้ ที่เป็นหลักสำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา

วันนี้พูดต่ออีกหน่อย เรื่องปัจจัยยังมีแง่มุมซับซ้อนอีกมาก ที่ว่าสิ่งทั้งหลายเป็นขบวนการของปัจจัย ดังที่ว่า “อวิชชาปัจจัย สงขาร, สงขารปัจจัย วิญญาณ...ชรามรณ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา อรูปชฺชุนตี” นั้นขบวนการแรกเป็นสายเกิด แล้วก็ “อวิชชาเยว อเสสวราค นิโรธา สงขารนิโรธา...ชรามรณ...นิรุชฺฌนตี” นี้ขบวนการหลังเป็นสาย ดับ เท่าที่พูดกันมานั้น เป็นตัวปัจจัยในปัจจัยการนี้ ซึ่งมี ๑๒

เราดูปัจจัยในปัจจัยการนี้ว่ามี ๑๒ ข้อแล้ว ก็ไปดูปัจจัย ในปฏิฐานบ้าง ที่นั่นว่ามีปัจจัย ๒๔ ข้อ... อะไรกันนี้ มีปัจจัย ๒ ชุด คือ ชุด ๑๒ กับชุด ๒๔ อย่างนั้นหรือ? นี่แหละที่ต้อง เข้าใจ ถ้าไม่รู้จักแยกปัจจัย ๒ ชุดนี้ ก็ไปไม่ไหว

As things change according to causes and conditions, a dynamic referred to as the ‘mode of conditionality’ (*paccayākāra*),²⁸ it is imperative for people to engage with change wisely. When we realize that particular actions are conducive to satisfactory effects, wholesome desire (*chanda*) arises. We are then keen to perform such actions. So engaging in Dhamma practice with an understanding of the mode of conditionality, and benefiting from it by practical application, is of great importance.

One way to define the Buddha’s enlightenment is to say that he gained a comprehensive understanding of dependent origination (*paṭicca-samuppāda*), the mode of conditionality (*paccayākāra*), and the cessation of conditions (*paccayakkhaya*). After his enlightenment, while enjoying the bliss of liberation, the Buddha said: ‘With ignorance as condition, there are volitional formations (*avijjāpaccayā saṅkhārā*), [and so on].’ Besides knowing the origin of conditions, he also realized their cessation. It was by awakening to these two modes or processes that he became a ‘Buddha’. Yet it seems as if nowadays people neglect the teachings on dependent origination, the mode of conditionality, and the law of causality, which comprise the heartwood of Buddhism.

There are many intricate and complex aspects to the term *paccaya* (‘conditioning factor’). When the Buddha uttered the teaching: ‘With ignorance as condition, there are volitional formations. With volitional formations as condition, there is consciousness [... there is] aging-and-death. Sorrow, lamentation, pain, grief and despair thus come into existence,’²⁹ he was referring to the process of origination. He followed this with the statement: ‘With the remainderless abandonment and cessation of ignorance comes the cessation of volitional formations. With the cessation of volitional formations [and so on], aging-and-death [and so on] cease,’³⁰ which refers to the process of cessation.

Those people who are familiar with the teaching on Dependent Origination (or Mode of Conditionality) know that it contains twelve factors. Yet if we look in the Paṭṭhāna,³¹ we see that it mentions twenty-four modes of conditionality (*paccaya*). It is important to be able to distinguish between these two groups of factors.

พูดสั้นๆ ว่า ในปฏิจจสมุพบาท หรือปัจจยการ ปัจจัย ๑๒ ข้อนั้น เป็นเพียงบอกกว้างๆ หรือบอกในขั้นต้น ให้รู้ว่าอันนี้เป็นปัจจัยแก่อันนั้นๆ เป็นปัจจัยแก่อันโน้นๆ เป็นปัจจัยแก่อันนั้นๆ ฯลฯ ยังไม่ได้บอกว่าที่ว่าอันนั้นเป็นปัจจัย อันนี้เป็นปัจจัยนั้น เป็นปัจจัยแบบไหน

ส่วนในปฏิฐาน ที่ว่าปัจจัย ๒๔ นั้นเป็นแบบของปัจจัย คือบอกให้รู้แง่มุมละเอียดลงไปว่าเป็นปัจจัยแบบไหนๆ เช่น ที่ว่าสังขารเป็นปัจจัยแก่วิญญาณนั้น ไปดูในแง่ของปฏิฐานซิ ว่ามันเป็นปัจจัยแบบไหน เป็นปัจจัยแบบเหตุปัจจัย หรือเป็นปัจจัยแบบนิสสยปัจจัย หรือเป็นปัจจัยแบบอติปัจจัย ฯลฯ คือใน ๒๔ แบบนั้น มันเป็นแบบไหน เมื่อตรวจสอบแล้วก็ตอบว่าสังขารเป็นปัจจัยแก่วิญญาณ โดยกรรมปัจจัย และโดยอุปนิสสยปัจจัย ดังนี้ เป็นต้น

ตัวอย่างอื่นๆ ก็เช่นว่า นามขันธ์ทั้ง ๔ (เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) เป็นปัจจัยแก่กัน โดยสหชาติปัจจัย (จะพูดสั้นก็ได้ว่า เป็นสหชาติปัจจัยแก่กัน) และโดยอัญญมัญญปัจจัย (พูดสั้นๆ ว่า เป็นอัญญมัญญปัจจัย), ในรูปขันธ์ ๓๓ เป็นปัจจัยแก่กัน โดยสหชาติปัจจัย (พูดสั้นๆ ว่า เป็นสหชาติปัจจัยแก่กัน) และโดยอัญญมัญญปัจจัย (พูดสั้นๆ ว่า เป็นอัญญมัญญปัจจัย)

ปัจจัยบางอย่างหลายคนอาจไม่เคยนึกถึง ยกตัวอย่างในภาษาไทย เช่น อาคารหลังใหญ่ในความคิดที่จะเกิดขึ้น ๓ ปีข้างหน้า เป็นปัจจัย โดยปัจฉชาติปัจจัย (ปัจจัยซึ่งเกิดทีหลัง, พูดสั้นๆ ว่า เป็นปัจฉชาติปัจจัย) แก่ร้าน/นั่งร้านที่มีอยู่ต่อหน้าในบัดนี้

The teaching on Dependent Origination, which mentions twelve factors, can be seen as a broad or preliminary presentation. It gives a rudimentary description of the various conditional factors involved. But it does not yet say what type of factor each of these twelve is.

The Paṭṭhāna gives a more elaborate description, defining the specific type of each factor. For example, in reference to the statement: ‘With volitional formations as condition, there is consciousness,’³² the Paṭṭhāna explains that volitional formations are a ‘root condition’,³³ a ‘dependence condition’,³⁴ or a ‘presence condition’.³⁵ Upon further inspection, one sees that volitional formations here are also a ‘kamma condition’³⁶ and a ‘decisive-support condition’.³⁷

The Paṭṭhāna provides further explanations. The four mental aggregates³⁸—feeling, perception, volitional formations, and consciousness—are mutually supportive conditions. They are defined as ‘connascent conditions’³⁹ and as ‘mutuality conditions’.⁴⁰ The same mutual relation exists for the four elements, included in the materiality aggregate;⁴¹ they too are connascent conditions and mutuality conditions.

Take an example from everyday life. A high-rise building, which one plans to have completed within three years, is a ‘postnascence condition’⁴² vis-à-vis the scaffolding existing in front of one at this moment.

²⁸ Trans.: a synonym for *paṭiccasamuppāda* (‘dependent origination’).

²⁹ Trans.: *Avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṃ ... jarāmaraññaṃ sokaparideva-dukkhadomanassupāyāsā uppajjanti.*

³⁰ Trans.: *Avijjāyatveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho ... jarāmaraññaṃ ... nirujjhanti.*

³¹ Trans.: a text from the *Abhidhamma*.

³² *Saṅkhārapaccayā viññāṇaṃ.*

³³ *Hetu-paccaya.*

³⁴ *Nissaya-paccaya.*

³⁵ *Atthi-paccaya.*

³⁶ *Kamma-paccaya.*

³⁷ *Upanissaya-paccaya.*

³⁸ *Nāma-khandha: vedanā, saññā, saṅkhāra, and viññāṇa, respectively.*

³⁹ *Sahajāta-paccaya.*

⁴⁰ *Aññamañña-paccaya.*

⁴¹ *Rūpa-khandha.*

⁴² *Pacchājāta-paccaya.*

จริงไหม?

คนไทยไม่รู้จักใช้อินิจจัง!

คนไทยชอบพูดว่า อินิจจัง – ไม่เที่ยง!

แล้วก็คิดแต่ว่า อะไรๆ ก็จะต้องดับต้องเสื่อมสลาย
หายสิ้นหมดไป เราทำอะไรไม่ได้ ก็ต้องปล่อยมันไป
(แล้วก็ได้แต่ถอนอหฺรออ)

ที่คิดอย่างนั้น คือผิดแล้ว **ต้องศึกษากันใหม่!**

- ต้องพูดให้ถูกว่า อินิจจัง! สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง มันเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย ถ้าเรารู้เข้าใจแล้วทำเหตุปัจจัยถูกต้อง มันก็จะเปลี่ยนไปในทางที่ดี
- ถ้าทำเหตุปัจจัยถูกต้องดี ก็มีแต่จะเจริญงอกงามต่อๆ ไป ทำอย่างนี้ได้จนถึงเหตุปัจจัยที่สุดวิสัยของเรา
- และถ้ามีปัญญาพอ ก็จะไม่ต้องสุดวิสัย

Skilful Application of the Law of Impermanence

Thai people like to say: ‘All is impermanent.’

They tend to think: ‘All is subject to dissolution and decay.

There is nothing we can do. We simply have to accept this fact.’ They then dawdle and remain idle.

Such thinking is misguided. Such people need to examine things in a new way:

- ❖ A more accurate and apt declaration is: ‘All things are impermanent. They change according to causes and conditions. If we engage with causes and conditions correctly, the dynamic of change and transformation shall go in a favourable direction.’
- ❖ If one engages with causes and conditions effectively, one can wish for continual growth and development. One acts in this way until one encounters conditions that are beyond one’s power to control.⁴³
- ❖ Finally, with sufficient wisdom, even those conditions beyond one’s control pose no problem.

---

⁴³ Trans.: such conditions can be referred to as *vis major*, i.e. a superior force or irresistible natural occurrence that causes damage or disruption and is neither caused by nor preventable by humans even when exercising the utmost skill, care, or prudence (examples include hurricanes, tornadoes, floods, and earthquakes). Note that this Latin term is now primarily used in legal matters (excluding one or both parties from liability), and is sometimes translated as an ‘act of God’.

จากปัจจัยอเนก ได้ผลอันหนึ่ง จากปัจจัยหนึ่ง ๆ เกิดผลหลากหลาย

ที่นี้มาคลุกกลงไปอีกในหลักเหตุปัจจัยนี้ ที่จริง ลัทธิอื่นที่ถือหลักเหตุปัจจัย ก็มี แต่มีใช่เป็นหลักการที่พระพุทธศาสนายอมรับ คือ คนจำนวนมาก หรือส่วนมาก เมื่อมองเหตุปัจจัย ก็มักมองแค่ว่า เออ... อันนี้เกิดจากเหตุอะไรนะ เกิดจากปัจจัยอะไรนะ แล้วก็ค้นหาเหตุปัจจัยอันนั้น อย่างนี้เรียกว่าลัทธิเหตุเดียวผลเดียว ภาษาพระเรียกว่า “เอกการณวาท” ซึ่งยังเป็นมิจฉาทิฎฐิ

ทำไมล่ะ ก็ถือหลักเหตุปัจจัยแล้วนี่ จะเป็นมิจฉาทิฎฐิได้อย่างไร ก็ตอบว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนอย่างนั้น คราวที่แล้วก็ได้ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่นว่า จะปลูกต้นไม้ เราเอาเมล็ดมะม่วงไปใส่ลงในดินเท่านั้น ต้นไม้จะขึ้นมาไหม? ก็ไม่ขึ้น ต้นไม้จะขึ้นมาได้ ต้องมีปัจจัยต่างๆ หลากอย่างพร้อมด้วย เช่น น้ำ ปุ๋ย ออกซิเจน อุณหภูมิที่เหมาะสม ฯลฯ เยอะแยะหมดกว่าต้นมะม่วงจะงอกขึ้นมาได้ นี่คือ ผลอันหนึ่ง เกิดจากปัจจัยหลากหลาย มิใช่ว่าผลอันหนึ่งจะเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุอันเดียว

อย่างหลักกรรมนี้ คนจำนวนมากก็ไม่เข้าใจ มองผลกรรมกันไม่ถูกต้อง เพราะไปคิดตามหลักเหตุเดียวผลเดียวที่เป็นมิจฉาทิฎฐิ ที่เรียกว่าเอกการณวาทนั้น จึงขอบอกหลักไว้ในตอนนี้อย่างที่ผลอันหนึ่งเกิดจากปัจจัยหลากหลาย การที่จะให้เกิดผลอย่างหนึ่งขึ้นมาได้นั้น มีปัจจัยที่จะต้องประกอบพร้อมมามากหลายเป็นอเนกทีเดียว

From Numerous Conditions to a Single Result From a Single Condition to Multiple Results

Let us look deeper into this principle of conditionality. There are other religious and philosophical traditions that espouse a teaching of conditionality, yet these teachings may not necessarily be accepted and endorsed by Buddhism.

Many, if not most, people, when faced with an outcome or result, ask the question: ‘What is the specific cause and condition for this particular circumstance?’ Such inquiries and beliefs fall under the doctrine of single conditionality or the doctrine of sole causality. It can also be called the ‘theory of a single cause’,⁴⁴ which is classified as a form of wrong view.⁴⁵

How is it that a doctrine of conditionality can be a form of wrong view? Take the simple example of planting a mango tree. If one were to simply place a mango seed in a hole in the ground, would one be guaranteed a mango tree? The answer is no. For the tree to grow to maturity, a multitude of other conditions⁴⁶ need to be present, for instance water, fertilizer, oxygen, proper temperature, and so on. This is an example of a single outcome resulting from numerous conditions. It is not the case that a single result is connected to a single cause.

The same is true in relation to the law of kamma.⁴⁷ Most people have a flawed understanding about the fruits of kamma—the fruits of volitional actions—because they are misled and confused by the doctrine of a single cause. A more accurate tenet and guideline is to say that a single result issues from a variety of causes. For a single result to come to fruition—to come into existence—a multitude of causes and conditions must be in convergence.

---

⁴⁴ *Ekakāraṇa-vāda*; ‘theory of single causality’.

⁴⁵ *Micchā-ditṭhi*.

⁴⁶ *Paccaya*.

⁴⁷ Trans.: Sanskrit: *karma*.

ที่ว่ามานี้ เรามองดูผลอันเดียวว่าเกิดจากปัจจัยมากหลายพร้อมกัน แต่นั่นยังไม่พอ ตอนนี้เรามองดูผลอันเดียว โดยจ้องอยู่ที่ผลที่เราต้องการ เราก็จะเอาจะนี่ก็ถึงแต่ผลที่ตัวต้องการนั้นอันเดียว ที่ว่ามาจากปัจจัยหลากหลายนั้น แต่เราลืมไปว่า ในบรรดาปัจจัยทั้งหลายที่ประกอบกันให้เกิดผลอันเดียวที่เราต้องการและจ้องจะเอาอยู่นี้ เราไม่ได้มองดูปัจจัยแต่ละตัวๆ แต่ละอย่างๆ ที่ส่งผลออกมา พอเราหันไปตั้งใจดู ก็เห็นว่า ปัจจัยแต่ละอย่างแต่ละตัวๆ ก็ทำให้เกิดผลตัวละหลายอย่าง

นี่ละ ในขณะที่ผลอันหนึ่งเกิดจากปัจจัยหลากหลายนั้น ปัจจัยหนึ่งๆ ก็ส่งผลมากมายเป็นอเนกด้วย อย่างเรื่องปลูกต้นไม้เมื่อกี้ เราว่ามีปัจจัยมากหลายส่งผลให้เรามีต้นไม้ แต่ที่จริงคือเรามองแค่ผลอันเดียวที่เราต้องการคือต้นไม้ แต่ที่จริงในขณะที่เกิดต้นไม้ขึ้นนั้น ปัจจัยทั้งหลายที่ส่งผลให้เกิดต้นไม้ขึ้นมาขึ้นนั้น แต่ละอย่างๆ ของมัน ก็ส่งผลอะไรต่ออะไรออกไปอย่างอื่นที่เราไม่ได้ไล่ไม่ได้ตามดูด้วย

จากการที่ไม่รู้ ไม่ได้นึกถึง ไม่มีไม่ใช้ปัญญาที่จะไล่ตามดูให้ทันให้ทั่วให้ถึงระบบเหตุปัจจัยที่ว่า ผลหนึ่งๆ เกิดจากปัจจัยหลากหลาย และผลหลากหลายเกิดจากปัจจัยหนึ่งๆ นี้ มนุษย์พัฒนากันไป ได้ความเจริญขึ้นมา แต่ก็ได้ทำให้เกิดปัญหาแก่โลกนี้ ทั้งแกซีวิตและแกสังคมมากมาย เพราะไม่รู้ทั่วถึงความจริงนี้ และมัวแต่มุ่งผลอันเดียวที่ตัวต้องการ ก็ไประดมทำเหตุปัจจัยของผลนั้นให้พร้อม เสร็จแล้วพอได้ผลที่ต้องการ ก็หยุด โดยไม่ได้ดูว่าบรรดาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดสิ่งนี้ แต่ละปัจจัยนั้นๆ มันได้ส่งผลอย่างอื่น ที่ร้าย ที่ดี อะไรๆ ออกไปบ้าง

Now let us focus on a single desired result. We may observe and acknowledge how this result stems from an abundance of conditions. Yet, within this investigation, we may overlook the extent of consequences that each individual condition yields. If our investigation is thorough, we shall see that each condition produces a diverse number of effects.

So we have a twofold system: first, numerous conditions lead to a single effect, and second, a single condition leads to multiple effects. Returning to the example of planting a tree, we observe how many conditions help to generate the tree. Yet our focus may be limited to the tree alone, that is, to our desired end. Each one of these supportive conditions may be leading to other effects of which we are unaware.

Although human beings have achieved considerable progress in numerous fields of knowledge, if they remain undiscerning and ignorant of the twofold system of conditionality described above, they end up causing all kinds of problems in the world, both individual and social. This is because they lack a thorough understanding of these truths and become exclusively preoccupied with their desired result. Their efforts centre around fulfilling all the requisite conditions to bring about this end. Having succeeded, they generally call it a day, without examining whether any of the aforementioned conditions may have produced other effects along the way, either positive or negative.

เหตุปัจจัย

ระวัง: อย่าติดกับดัก ลัทธิเหตุเดียว-ผลเดียว!

รู้หลักเหตุปัจจัย ให้ถูกต้องว่า:

- ผลหนึ่งๆ เกิดจากปัจจัยหลากหลาย และ
- ปัจจัยหนึ่งๆ ให้เกิดผลมากมาย

Causes & Conditions

Beware: Do not become trapped by the theory of a single cause.

Understand the law of conditionality correctly:

- ❖ A single result springs from a multitude of conditions.
- ❖ A single condition generates multiple results.

ผลหลากหลาย-ปัจจัยอเนก ในระบบนิเวศ

มนุษยชาติได้ประสบปัญหาใหญ่ในด้านสิ่งแวดล้อม ที่เพิ่งตระหนักรู้ อย่างเรื่องสำคัญคือปัญหาในระบบนิเวศ แต่ก่อนนั้น มนุษย์ไม่รู้ไม่เข้าใจมองไม่เห็นปัญหา จนกระทั่งได้ประสบโทษภัยที่รุนแรง จึงเริ่มต้นตัวกันขึ้นมา

กรณีที่เด่นดังมาก คือเรื่อง ดีดีที/DDT ซึ่งเป็นยาฆ่าแมลง ยอดนิยมมาตั้งแต่ยุคสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ผลชะงัดนัก ในที่ประชุมนี้คงแทบไม่มีใครเกิดทัน ในยุคนั้น ไม่ว่าไปที่ไหน ก็ได้ยินพูดถึงดีดีที มีกันเรียกได้ว่าทุกบ้าน ต่อมานานไม่น้อย จึงค่อยๆ รู้ว่า เจ้าดีดีทีนี้ร้ายนัก เข้าหลักที่ว่าปัจจัยหนึ่งเดียวส่งผลหลากหลาย เจ้าดีดีทีนี้ไม่ใช่ฆ่าแมลงเท่านั้น มันส่งผลกระจาย พิษภัยกว้างขวางและสืบเนื่องยาวไกลออกไปในระบบนิเวศ ของธรรมชาติแวดล้อม ทั้งในอากาศ ในดิน ในน้ำ และต่อทอดจากแมลงไปยังนก ไก่ ปลา ปู หมู จนถึงตัวคนเอง แถมเจ้าพวกแมลงกลับสร้างภูมิต้านทานได้ดีทำให้แมลงรุ่นใหม่ๆ เก่งกล้า ฆ่าไม่ค่อยตาย ในขณะที่คนยิ่งเสี่ยงภัยเสี่ยงตายมากขึ้น

ในพวกปลาพวกสัตว์ที่อยู่ในวงจรอาหารพวกกันเกิดโรคตายกันไป มีตัวอย่างเช่นต่อมาพบว่า นกกินปลาสำคัญชื่อว่า เพลิกแกน/pelican มีจำนวนลดน้อยร่อยหรอ เกิดใหม่ไม่ค่อยมี เพราะไข่ที่ออกมา เปลือกเปราะเปลือกยุ่ย ห่อหุ้มลูกนกไว้ไม่ได้ นกพันธุ์นี้ทำท่าจะสูญสิ้น จนถึงเหล่ามนุษย์เอง ก็พากันเสี่ยงที่จะเป็นมะเร็ง แล้วในช่วงต่อจากปี ๒๕๐๐ คนก็ตื่นกลัวภัยดีดีที จนหลายประเทศห้ามใช้ เช่น อเมริกาห้ามในปี 1972/๒๕๑๕

Multiple Results / Manifold Conditions within an Ecosystem

Humanity is presently facing dire environmental and ecological crises. Only recently have people become aware of these problems on a larger scale. Formerly, the majority of people were unaware and failed to see these problems. But now that we are impacted by calamities and ill-effects, we waking up to the gravity of the situation.

Take the infamous case of DDT, a very effective and popular insecticide which first began being used after the Second World War. Today, there are few people alive who witnessed its initial use as a contact poison. Soon after the war, it was available for public sale and it is fair to say that almost every household possessed a stock.⁴⁸ It was not long thereafter, however, that people began to realize how dangerous and damaging it is.⁴⁹ This is an example of the principle that a single condition produces multiple effects. DDT did not only kill insects. It also created far-reaching and protracted environmental risks and hazards in the air, water, and soil. Its lethal impact had repercussions beyond insects—to wild birds, poultry, fish, crabs, pigs, and eventually to humans. Moreover, subsequent generations of insects developed pesticide resistance, making them more difficult to kill. Simultaneously, the health risks to humans increased.

Many animals in the wider food chain began to grow sick and die. One example was the discovery that pelican populations had reduced drastically. Birth rates had dropped because the eggshells had become so weak and brittle that they were unable to encase and protect the developing chicks. The brown pelican almost became extinct in North America. Meanwhile, people began to fear the risks DDT posed as a carcinogen. Eventually, DDT was banned in most countries, with the US, for instance, doing so in 1972.

---

⁴⁸ Trans.: In 1945 it was made available in the US for public sale.

⁴⁹ Trans.: these dangers were made strikingly clear in Rachel Carson's book 'Silent Spring' published in 1962.

นี่เป็นตัวอย่างของปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลหลากหลาย เกิดภัยอันตรายเพราะมนุษย์ไม่รู้ทัน ตอนนี่จึงเริ่มรู้ว่า อย่ามองดูแค่เหตุเดียวผลเดียว และก็ได้เกิดความคิดเรื่องระบบนิเวศ โดยมองเห็นว่าในระบบนิเวศนี้ ทุกอย่างสัมพันธ์เป็นปัจจัยแก่กัน ในวิชานิเวศวิทยานั้น เวลานี้ความคิดความเข้าใจนี้ขยายแพร่ไปมากแล้ว และตื่นตัวกันขึ้นมาในการรักษาสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Conservation of Natural Resources)

ทิวพิภพจบจักรวาล พึงผ่านพ้นเอกการณวาท

มีใช่แค่ระบบนิเวศเท่านั้น แต่จะต้องเข้าใจทั้งโลกตลอดทั่วระบบจักรวาล ไม่ว่าจะอะไรต่ออะไรตามหลักความจริงนี้ที่ว่า เหตุปัจจัยหนึ่งส่งผลหลากหลาย และผลอันหนึ่งเกิดจากปัจจัยมากมาย นี่ก็พูดไว้พอเป็นความรู้เข้าใจให้มองอะไรๆ ได้ถูกทาง

ที่นี้ก็มาดูหลักธรรมอย่างปัจจุอาการที่ว่า อวิชชาปัจจุยา สงขารานี้ข้อแรกบอกว่าอวิชชาเป็นปัจจัยแก่สังขาร และในข้อนี้ท่านก็บอกไว้ด้วย ไม่ให้เข้าใจผิดเป็นว่า อวิชชาอย่างเดียวเป็นปัจจัยแก่สังขาร ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ ดีไม่ดีก็จะตกไปในลัทธิเอกการณวาท คือลัทธิเหตุเดียวผลเดียว

พึงเข้าใจว่า ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ อวิชชาปัจจุยา สงขารานี้, สงขารปัจจุยา ญาณานัน นั้น คือเป็นธรรมดาที่ว่า เวลาจะพูดจะสอนอะไรในเรื่องที่มีรายละเอียดปลีกย่อยหรือมีรายการซับซ้อนมากมาย ก็จับหรือยกเอาข้อสำคัญหรือจุดเด่นขึ้นมาบอกให้จับหลักได้ก่อน โดยพูดให้ชัดออกมาเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง แล้วจึงอธิบายขยายหรือแจกแจงรายละเอียดออกไป

This is an example of a single condition leading to multiple outcomes. In this case, due to a lack of understanding, people created a hazardous situation. Nowadays, people have begun to see the risks of viewing things in the light of a single cause. And they have formed new notions of ecology, recognizing that every ecosystem exists as a web of mutually supportive conditions. Great strides have been made in this field, and people have become much more aware of the importance of environmental protection and the conservation of natural resources.

Escaping from the Universal Theory of Single Causality

This understanding applies not only to ecology. We should view all things in the world—all things in the universe—in accord with a twofold truth: that numerous conditions can lead to a single effect, and that single conditions can lead to multiple effects.

Now let us turn our attention to the Buddha's teaching on the mode of conditionality: 'With ignorance as condition, there are volitional formations. With volitional formations there is consciousness.'⁵⁰ Although the Buddha states that ignorance is a condition for the arising of volitional formations, he warns against the misunderstanding that here ignorance is the sole condition. Harboring such a misunderstanding would be falling subject to and being swayed by the theory of single causality.⁵¹

When presenting a teaching on an elaborate or complex subject, it was normal for the Buddha to initially refer to and focus on the distinctive and prominent points. This permitted the listener to grasp the essential principles involved. The Buddha would then provide more detailed explanation and analysis.

---

⁵⁰ *Avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṃ.*

⁵¹ *Ekakāraṇa-vāda.*

ที่นี้ ในกรณีของปัจจัยการก็คือ จับเอาปัจจัยที่เป็นตัวเด่น ตัวประธานในกรณีนั้นๆ ขึ้นมาตั้งเป็นหลัก อย่างในข้อ อวิชชา-ปัจจัย สขจธา ก็คือบอกว่า ในกรณีนั้นอวิชชาเป็นตัวการใหญ่ หรือเป็นปัจจัยประธาน แต่ยังมีปัจจัยอื่นอีกหลายอย่างที่รวม เป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร ไม่ใช่อวิชชาอย่างเดียว แล้วในข้อต่อๆ ไป ก็เช่นเดียวกัน ฉะนั้นจึงต้องมีความเข้าใจนี้เป็นพื้นไว้ด้วย

ตามที่ได้ทำความเข้าใจกันมานี้ ที่นี้เราก็แยกได้สี่ เช่น ที่ว่า อวิชชาเป็นปัจจัยแก่สังขารนั้น

ก) เป็นปัจจัยโดยปัจจัยแบบไหน ก็ไปดูในปฏิฐานตั้งแต่ เหตุปัจจัย อารัมมณปัจจัย ฯลฯ ไปจนถึง วิคตปัจจัย อวิคตปัจจัย แล้วก็ นามรูปปัจจัย สฬายตนํ นามและรูปเป็น ปัจจัยแก่สฬายตนะนั้น เป็นปัจจัยโดยปัจจัยแบบไหนในบรรดา ปัจจัย ๒๔ (ในปฏิฐาน)

ข) แล้วนอกจากอวิชชาที่เป็นปัจจัยประธานนั้นแล้ว มี ปัจจัยตัวประกอบอะไรอื่นอีกบ้าง

วันนี้ก็เป็นอันว่าได้มาพูดเพิ่มให้เข้าใจเรื่องปัจจัยการ ระบบแห่งขบวนการเหตุปัจจัย มิใช่มองอยู่แค่เหตุเดียวผลเดียว หรือปัจจัยเดียวผลเดียว แต่เป็นเรื่องของผลหลากหลายจาก ปัจจัยอเนก อะไรทำนองนี้ ก็ให้เข้าใจไว้ และที่มองอย่างนั้น ก็ ดูทั่วไปหมดมิใช่แค่ทั้งระบบจักรวาลแห่งโลกของวัตถุ เท่านั้น แต่ตลอดครบจบกระบวนการจิตด้วย คือพร้อมสิ้นนามรูป ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เป็นอันว่าเรื่องปัจจัยการมีความ ซับซ้อนมาก แต่อย่างน้อยเราก็เข้าใจหลักกันไว้ก่อน

In the context of Dependent Origination, or Mode of Conditionality, the Buddha focused on the prominent factors in order to establish the essential principles. For instance, in the passage: ‘With ignorance as condition, there are volitional formations,’ ignorance is presented as the primary agent or the principal condition. Yet in this process, there are numerous other conditions working together to produce volitional formations. Ignorance is not the sole cause. The same holds true for all the other factors within the dynamic of Dependent Origination. This basic understanding is required when examining this profound teaching.

Based on this understanding, we can engage in further analysis. For instance, in this case of ignorance conditioning volitional formations, we can pose the following questions:

- In this case, what sort of condition (*paccaya*) is ignorance? Here, we can review the twenty-four factors outlined in the Paṭṭhāna, beginning with the factors *hetupaccayo ārammaṇapaccayo* and ending with *vigatapaccayo avigatapaccayo*.⁵²
- Besides the principal condition of ignorance, what other accompanying factors are involved in this particular link of the dynamic?

Similarly, in reference to the passage: ‘With mind & body as condition, there are the six sense bases,’⁵³ one asks the same questions, for instance: In the context of the twenty-four factors outlined in the Paṭṭhāna, what sort of condition is ‘mind & body’?

This description is aimed to cast light on the mode of conditionality, and to offset the belief in a theory of a single cause. It encourages us to discern the diverse outcomes resulting from manifold conditioning factors. Moreover, one should perceive the law of conditionality as a universal truth, limited not only to the material world, but spanning the sphere of the mind as well. It encompasses both mind and body:⁵⁴ materiality and mentality.⁵⁵ Although the teaching of Dependent Origination is complex, we can begin to understand it by focusing first on its essential principles.

---

⁵² Trans.: the Paṭṭhāna provides a detailed examination of causal conditioning, the law of cause and effect, analyzing 24 types of conditional factors (*paccaya*) in relation to the list of classifications in the Dhammasaṅgāṇī. These 24 factors comprise an important chant, called the Paṭṭhānamātākā (Passage on the Matrix of the Paṭṭhāna), which monks frequently chant at funerals.

บิกแบงจะลงในเอกการณวาทใหม่ ก็ดูกันไป

ได้บอกแล้วว่า หลักผลหลากหลายจากปัจจัยอเนก หรือผลหนึ่งเกิดจากปัจจัยหลากหลาย และปัจจัยหนึ่งส่งผลมากมายนี้ เป็นการปฏิเสธลัทธิเหตุเดียวผลเดียว ที่เรียกว่าเอกการณวาท ซึ่งเป็นมิจฉาทิฎฐิ

คราวก่อนโน้นได้บอกแล้วว่า มีลัทธิเตียรถีย์ ซึ่งเป็นมิจฉาทิฎฐิ ๓ พวก (ช.ตีก.๒๐/๕๐๑/๒๒๒) คือ

๑) **บุพเพกตวาท** (บุพเพกตเหตุวาท, บุพเพกตเหตุวาท ก็ได้) คือลัทธิกรรมเก่า ซึ่งถือว่า สุข ทุกข์ หรือมิใช่สุขมิใช่ทุกข์ ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามที่บุคคลได้ประสบ ล้วนมีกรรมที่ทำไว้ในปางก่อนเป็นเหตุ การถืออย่างนี้เป็นลัทธินิครนถ์ ซึ่งเป็นมิจฉาทิฎฐิ ต้องแยกหลักกรรมของพระพุทธศาสนาออกจากลัทธิกรรมเก่านี้ให้ได้

คนไทยมากมายไม่ศึกษาธรรม แล้วก็หลงกันไปเป็นลัทธินิครนถ์ อี้อีกก็กรรมเก่าๆ ต้องแยกให้ได้ แล้วปฏิบัติให้ถูกต้องอย่าจมอยู่แค่กรรมเก่า พระจะต้องอธิบายหลักกรรมให้ชัด

บางคนชอบตัดพ้อว่า จันทำกรรมดี ทำไมไม่เห็นได้ผลดีเลย ก็ขอให้นึกถึงหลักผลหลากหลายจากปัจจัยอเนกว่า กรรมดีนั้นมีผลดีของมันแน่ แต่ผลดีที่เราจะเอานั้น ต้องอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างอื่นด้วย เราได้ทำมันพร้อมหรือเปล่า อย่างนี้เป็นต้น เมื่อรู้หลักที่แท้แล้ว จะได้ใช้ปัญญาแยกแยะตรวจสอบปัจจัยต่างๆ ให้เป็นไปตามความจริงของเหตุปัจจัย ไม่ใช่จะเอาผลที่ตนอยากได้โดยมองดูแค่เหตุอันเดียว

Does the Big Bang Theory Accord with a Doctrine of Single Cause?

The aforementioned principles—that is, on diverse effects resulting from numerous conditions, on a single effect resulting from numerous conditions, and on a single condition resulting in numerous effects—all act to repudiate the theory of single causality,⁵⁶ which is classified as wrong view.

The scriptures contain a threefold classification of wrong view,⁵⁷ known as the three sectarian tenets:⁵⁸

1) Past-action determinism:⁵⁹ the belief that all happiness and suffering experienced by human beings is a result of past actions. This is a view espoused by the Nigaṅṭhā (the Jains). It is very important to distinguish this view from Buddhist teachings on volitional action (*kamma*).

Many Thai people who lack training in Buddhism are led astray and end up maintaining the view of the Nigaṅṭhā, making a commotion about ‘past karma’. One of the responsibilities of the monks is to help clarify the Buddhist teachings on this subject and set people on the right path.

Some people lodge the complaint: ‘I have performed good deeds. Why do I not see any good results?’ Here, we should bear in mind the principle of multiple effects resulting from multiple conditions. Undoubtedly, good deeds generate beneficial results. Yet the specific results we desire rely on other related factors as well. Have we brought these other factors to completion? When we are well-grounded in essential principles, we are able to apply wisdom to distinguish the relevant conditions and conform to the law of causality. When we desire a specific outcome, we do not become blinkered by focusing on a single cause or condition.

---

⁵³ *Nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṃ.*

⁵⁴ *Nāma-rūpa.*

⁵⁵ *Rūpa-dhamma* and *nāma-dhamma*, respectively.

⁵⁶ *Ekakāraṇa-vāda.*

⁵⁷ *Micchā-diṭṭhi.*

⁵⁸ A. I. 173-75. Variations of the doctrine of single causality or the doctrine of non-conditionality.

⁵⁹ *Pubbekata-vāda*; also known as *pubbekatahetu-vāda*.

๒) อิศวรนิรมิตวาท คือลัทธิเทพผู้เป็นใหญ่บนันดาล ซึ่งถือว่า สุข ทุกข์ หรือมิใช่สุขมิใช่ทุกข์ ไม่ว่าจะอย่างไร ที่บุคคลได้ประสบ ล้วนเป็นเพราะการดลบันดาลของเทพเจ้า

ลัทธินี้ก็เป็นเอกการณวาทคือถือหลักเหตุอย่างเดียว ได้แก่เทพเจ้า และเหตุเดียวนั้นก็เป็นมูลการณ คือเป็นเหตุดั้งเดิม เป็นต้นกำเนิดอันเดียว

พระพุทธศาสนาบอกว่าสภาวะธรรม สิ่งทั้งหลายบรรดามี มิใช่มีมูลการณ แต่มันเป็นขบวนการปัจเจกการ อันเป็นระบบวิกฎะแห่งเหตุปัจจัยที่สัมพันธ์กัน

๓) อเหตุวาท (เรียกเต็มว่า อเหตุอุปัจเจกวาท) คือ ลัทธิไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย หรือลัทธิโชคชะตา ซึ่งถือว่า สุข ทุกข์ หรือมิใช่สุขมิใช่ทุกข์ ไม่ว่าจะอย่างไร ที่บุคคลได้ประสบ ล้วนหาเหตุปัจจัยมิได้ แล้วแต่มันจะเกิด ถึงคราวมันก็เป็นไปเอง

ปฏิจจสมุปบาท หรือปัจเจกการ เรื่องกระบวนการของเหตุปัจจัยเหล่านี้ เป็นหลักที่สำคัญมาก เราควรฟื้นความรู้เรื่องนี้ให้ขึ้นมาพิจารณา

นักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ก็สืบหากันนักหนาว่า จักรวาลนี้มีต้นกำเนิดมาอย่างไร คิดค้นค้นหาจนมาถึงเรื่องบิกแบง (big bang) จนได้เป็นทฤษฎีขึ้นมา แล้วก็อาจจะได้เป็นลัทธิมูลการณอย่างหนึ่ง และอาจจะเป็นเอกการณวาท คือเป็นลัทธิที่ถือว่ามันดั้งเดิมอันเดียวของสิ่งสรรพ โดยเอาบิกแบงนี้เป็นจุดตั้งต้น แต่จนเดี๋ยวนี้ก็ยังไม่ได้คำตอบว่าก่อนจะเกิดบิกแบงเป็นบิกแบงขึ้นมา มันมีอะไร เป็นอย่างไร

2) Theistic determinism:⁶⁰ the belief that all happiness and suffering experienced by human beings is a result of divine intervention: a creative act of God.

This view falls under the ‘theory of single causality’, here referring to a divine being. This alleged single cause is also a ‘first cause’:⁶¹ a genesis, source, and origin.

Buddhism asserts that all aspects of reality⁶²—all natural phenomena—exist without a first cause. Instead, they exist as a dynamic of conditionality: a system of interconnected causes and conditions.

3) Indeterminism:⁶³ accidentalism; the belief that all happiness and suffering experienced by human beings arises dependent on arbitrary acts of fate, without detectable cause or condition. Things unfold randomly and haphazardly.

It is incumbent on us to examine the key Buddhist teaching of Dependent Origination and rekindle an understanding of it.

Modern scientists have been making intensive inquiries into the origin of the universe. Over the past century, they have come up with the theory of the Big Bang. For many people, this theory has become a doctrine of first cause⁶⁴ or a doctrine of single cause⁶⁵, believing that the Big Bang marks the origin and beginning of the universe and all things contained in it. Yet, up to this day, no-one has been able to provide an answer to the question of what existed before the Big Bang.

---

⁶⁰ *Issaranimmita-vāda*.

⁶¹ *Mūla-kāraṇa*.

⁶² *Sabhāva-dhamma*.

⁶³ *Ahetu-vāda*; in full: *ahetu-apaccaya-vāda*.

⁶⁴ *Mūla-kāraṇa*.

⁶⁵ *Ekakāraṇa-vāda*.

ที่นี้ มามองดูในพระพุทธรูปศาสนา มีคำว่า “กัป” (“กัปป” ก็
ได้) กัปหนึ่ง คือวงจักรครอบที่โลกสลายแล้วเริ่มต้นใหม่ ซึ่ง
แยกเป็น ๒ ส่วน คือ วิวัฏฏกัป เป็นภาคคลี่ขยาย หมายความว่า
ว่า ตอนแรกเหมือนเป็นกำอย่างนี้ แล้วคลี่ขยายบานออกไป

เมื่อคลี่คลายขยายบานเต็มที่จบครบวิวัฏฏกัปแล้ว ก็เริ่ม
สังวัฏฏกัป ม้วนกำหนดเข้ามาๆ จนหดไปหมด ก็ครบจบกัป แล้ว
ก็คลี่คลายขยายบานออกไปใหม่

อันนี้ก็น่าจะไปพิจารณากันสนุกๆ เอาว่าตอนนี้เป็น
วิวัฏฏกัป คือระยะเวลาที่บิกแบงบึ้มใหญ่ กระจายบานออกไป
เดี๋ยวนี้ก็ยังกระจายขยายออกไปเรื่อยๆ นักวิทยาศาสตร์ก็ตอบ
ไม่ถูกว่า ภาคที่มันระเบิดคลี่กระจายขยายบานออกไปนี้ จะ
สิ้นสุดเมื่อไร รู้แต่ว่ามันกระจายบานออกไปเรื่อยๆ อย่าง
รวดเร็วมาก

ที่นี้ถ้ามองตามวิถีของกัปที่ว่านี้ เป็นไปได้ใหม่ที่ว่าตอนนี้
เป็นวิวัฏฏกัป ต่อไปเมื่อวิวัฏฏกัปจบแล้ว ก็จะถึงช่วงสังวัฏฏกัป
ที่จะม้วนหดกลับเข้าไปอะไรอย่างนี้

ทฤษฎีบิกแบงนั้นก็มีนักวิทยาศาสตร์ที่ขยายความคิด
ออกไปว่า พอบิกแบงบึ้มใหญ่ขึ้นมาแล้ว ก็ขยายออกไปๆ สุด
แล้วจักรวาลก็หดเข้ามาๆ ลงทำยเข้าสู่ภาวะบีบอัดเป็นบิกครันซ์
(big crunch) นี้คือ บิกแบงก็จะจบลงด้วยบิกครันซ์
(Friedmann universe)

อันนี้เพียงเอามาพูดให้ฟัง จะได้มีเรื่องเทียบกัน ไม่ต้อง
คิดอะไรมาก

In Buddhism, one finds the word *kappa*, referring to an aeon: a complete cycle in which the world evolves, disintegrates, and is then restored. This cycle is divided into two parts:

- 1) **Developing aeon:**⁶⁶ the evolving stage; the dawning period. This is similar to the unfurling of a fist.
- 2) **Declining aeon:**⁶⁷ when the evolving stage has come to completion, decline sets in. This is similar to the curling up and contraction of a fist.

These two parts comprise one complete aeon (*kappa*). Thereafter, the evolving, unfolding stage begins anew.

It can be fun to contemplate on this concept. We now exist in a time of growth and evolution: a time of expansion after the Big Bang. Modern scientists are unable to say when this period of unfolding will come to an end. All they can determine is that the expansion is occurring extremely rapidly.

If we look at this trajectory in line with the Buddhist schema outlined above, we can say that we are now in a developing aeon. When this evolution has come to an end, a declining aeon shall begin, whereby the universe enters another period of contraction.

There are some modern scientists who expand on the theory of the Big Bang, hypothesizing that once the expansion of the Big Bang has reached completion, the universe shall begin to contract, eventually reaching the state of the 'Big Crunch'.⁶⁸

I have drawn here on physics simply as a tool for comparison and as food for contemplation for this discussion on dynamic conditionality. It is not meant to provide any conclusive answers on these matters.

---

⁶⁶ *Vivatta-kappa*.

⁶⁷ *Sarivatta-kappa*.

⁶⁸ This model is known as the Friedmann–Einstein universe. [Trans.: this model of the universe was published by Albert Einstein in 1931, based on the dynamic cosmology of Alexander Friedmann.]

ระวางไว้ ถ้าไม่แม่นหลัก
จะติดกับดักเป็นมัจฉาทิฎฐิ

ลัทธิเดียรฉีย์ ๓

เป็นลัทธิเหตุเดียวผลเดียวบ้าง ไม่มีเหตุปัจจัยบ้าง

๑. ปุพเพกตวาท ลัทธิกรรมเก่า

๒. อิศวรนิรมิตวาท ลัทธิเทพเจ้าบันดาล

๓. อเหตุวาท ลัทธิไม่มีเหตุปัจจัย ได้แต่รอโชค

Take Heed:

Faulty Understanding Leads to Entanglement in Wrong View

Three Sectarian Tenets:

1. Past-action determinism
2. Theistic determinism
3. Indeterminism

รู้จักอนิจจังใหม่ พิสูจน์ได้ที่ไม่ประมาท ทำการให้สำเร็จ ด้วยความรู้เหตุปัจจัย

ที่พูดมาयीดยวานั้น จุดสำคัญต้องการให้ทุกท่านเข้าใจหลักอนิจจังนี้ ที่สำคัญอย่างมาก

ต้องชัดแก่ใจว่า อนิจจังนี้เป็นหลักความจริงของธรรมชาติ ซึ่งต้องรู้เข้าใจด้วยปัญญา ที่มองเห็นว่า สิ่งทั้งปวงไม่เที่ยง มันจึงเปลี่ยนแปลงไป และจะเปลี่ยนอย่างไร ก็เป็นไปตามเหตุปัจจัย

เมื่อมีปัญญารู้เข้าใจอนิจจัง ซึ่งบอกถึงความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามเหตุปัจจัยแล้ว ก็ออกมาสู่การปฏิบัติ โดย

๑) ทำใจปรับใจได้ ผ่อนคลาย ใจสงบสว่าง ด้วยปัญญา ที่รู้เท่าทันความจริงของความเป็นไปตามอนิจจังและเหตุปัจจัย

๒) ทำให้ไม่ประมาท เร่งทำการทั้งหลายให้ทันกาล ทันความเปลี่ยนแปลง ไม่ปล่อยเวลาให้เสียไปเปล่า

๓) ทำการนั้นๆ ให้ตรงตามเหตุปัจจัยที่จะให้เกิดผลที่พึงต้องการ ถ้าต้องการสร้างสรรค์ความเจริญ ก็ต้องสืบค้นเหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิดความเจริญนั้น แล้วพากันชวนกันทำเหตุปัจจัยแห่งความเจริญ ถ้าจะแก้ไขปัญหา ก็ไปสืบสาวค้นหาเหตุปัจจัยแห่งความเสื่อมและเหตุปัจจัยแห่งปัญหานั้น แล้วกำจัดแก้ไขป้องกันเหตุปัจจัยเหล่านั้น ก็จะสำเร็จผลที่เป็นจุดหมาย

เมื่อทำการตรงตามเหตุปัจจัยอย่างนั้นแล้ว ก็จะได้ผลอย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า กุฑุทธิเยว ปาฎิกงฺขา, โน ปริหานิ คือหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีความเสื่อมเลย

วันนี้ แค่นี้ก่อน ถ้าตกหล่นอะไรไป นึกได้ ค่อยไว้ฟังกันใหม่

Understanding Impermanence Leads to Heedfulness & Success

These words today are aimed at instilling an appreciation and understanding of the natural law of impermanence, which needs to be discerned with wisdom. One should recognize that all things are fleeting, resulting in change and transformation. Moreover, the course in which things change is determined by causal factors.

When this understanding of impermanence, transformation, and mode of conditionality is established, certain practical results arise, namely:

A. One realizes inner peace and composure. One accepts and comes to terms with things as they are.

B. One is vigilant and circumspect. One has a sense of urgency, hastening to keep abreast of change and alteration. One does not let time slip away in vain.

C. One acts in harmony with those causes and conditions yielding favourable results. If one wishes to foster a state of growth and prosperity, one inquires into and orchestrates those causes and conditions generating such a state. If one wishes to solve a problem, one examines those causes and conditions resulting in difficulty and decline; one then rectifies, prevents, and eliminates them. One thus accomplishes one's goals.

By acting in this way, one receives the benefits described by the Buddha: 'Only growth is to be expected, not decline.'⁶⁹

This is enough for today. If I have missed anything, we can discuss it on the next occasion.

---

⁶⁹ *Vuḍḍhiyeva pāṭikaikhā no parihāni.*

มอง-อนิจจัง

ต้องให้ถึง-เหตุปัจจัย

คนที่รู้เข้าใจอนิจจัง ดูได้ดังนี้:

๑. มีใจสงบผ่อนคลายใสสว่างด้วยปัญญา
รู้เท่าทันธรรมดาของอนิจจังและเหตุปัจจัย
๒. ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท
ไม่มัวละเลิงหลับใหล ไม่เสียโอกาส ไม่พลาดเวลา
๓. ทำการตรงเหตุปัจจัย
ใช้ปัญญาสืบค้น ทำให้เกิดผลอันพึงหมาย

Reflecting on Impermanence Discerning Causes & Conditions

Attributes of Those Who Understand Impermanence:

❖ Their minds are clear and radiant by way of wisdom.

They have a comprehensive understanding of the law of conditionality.

❖ They are established in heedfulness.

They are not caught up in things. They do not waste time or squander opportunities.

❖ They act in line with causes & conditions.

They investigate and examine things, giving rise to desirable results.

วินัย ที่ค้นหาฝืนใจ แต่จันทะใฝ่ปรารถนา

วินัย คือ ภาวะที่คนและบรรดากิจกรรมอยู่ในตำแหน่ง
แห่งที่สัมพันธ์สอดคล้องกันถูกลำดับชั้นต่อน เข้า
ระบบเป็นหน่วยรวมที่จะเป็นอยู่และดำเนินไปได้
อย่างดีที่สุด เรียกร้อยยงดงาม และมีความสมบูรณ์

◇ สำหรับ **ค้นหา** วินัยเป็นการบังคับ ซึ่งขัดขืนฝืนใจที่อ่อนแอ
จะเอาแต่ให้ตัวได้ให้ตัวง่าย จึงทำได้ยากและเป็นความทุกข์

◎ สำหรับ **จันทะ** วินัยเป็นภาวะดงามที่ใฝ่ปรารถนา ใจจึง
เข้มแข็งมีกำลัง ที่จะปฏิบัติให้สำเร็จสมใจและได้ความสุข

พุทธธรรม (ธรรมคือคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า) ๑๘ ประการ:

๑. ตถาคตไม่มีกายทุจริต ๒. ...ไม่มีวจีทุจริต ๓. ...ไม่มีมโนทุจริต
๔. พระพุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอดีต
๕. พระพุทธญาณไม่มีอะไรติดขัดในอนาคต ๖. ...ในปัจจุบัน
๗. กายกรรมทั้งปวงของพระผู้มีพระภาคเจ้าคล้อยตามพระญาณ
๘. วจีกรรม... ๙. มโนกรรมคล้อยตามพระญาณ
๑๐. **ไม่มีความเสื่อมจันทะ** ๑๑. ไม่มีความเสื่อมวิริยะ ๑๒. ไม่มีความเสื่อมสติ
๑๓. ไม่มีการเล่น ๑๔. ไม่มีการพูดพลั้ง
๑๕. ไม่มีการทำพลาด ๑๖. ไม่มีความผลุนผลัน
๑๗. ไม่มีการทักที่ไม่ชวนชวย ๑๘. ไม่มีการกุศลจิต (ที.๒.๓/๑๘๘)

Appendix 1

Vinaya: Resisted by *Taṇhā*; Embraced by *Chanda*

The term *vinaya* refers to a state of social harmony, integrity, and discipline. In particular, it refers to an integrated social system, or ethical code, allowing for an optimum degree of peaceful and well-ordered coexistence.

- For craving, *vinaya* is seen as a form of coercion. It conflicts with a mind weakened by selfishness and afflicted by the search for personal convenience and comfort.
- For wholesome desire, *vinaya* is seen as virtuous and auspicious. The mind embraces it and becomes resolute and determined. One's work and endeavours thus lead to satisfaction, fulfilment and happiness.

Appendix 2

The Eighteen Superior Qualities of the Buddha (*buddha-dhamma*)

1-3. The Tathāgata⁷⁰ is devoid of unwholesome physical ... verbal ... mental behaviour.

4-6. The Buddha has unobstructed knowledge of the past ... future ... present.

7-9. The Blessed One's⁷¹ every bodily action ... verbal action ... mental action is preceded by knowledge.

10. His wholesome desire is unfailing and boundless.
11. His effort is unfailing and boundless.
12. His mindfulness is unfailing and boundless.
13. He does not engage in revelry.
14. He makes no indiscreet remarks.
15. He makes no mistakes.
16. He is free from hastiness.
17. His mind is not lethargic or listless.
18. He is free from all unwholesome states of mind.

(DA.III.994)

---

⁷⁰ Trans.: an epithet of the Buddha.

⁷¹ *ibid.*

บันทึกเรื่องลิขสิทธิ์การแปล

ขอแจ้งไว้เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติต่อไปว่า เนื่องจากหนังสือทั้งปวงของอาตมภาพเป็นงานวรรณทาน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ไม่มีค่าลิขสิทธิ์อยู่แล้ว เมื่อท่านผู้ใดเห็นคุณค่า และมีบุญเจตนานำไปแปลเผยแพร่ ไม่ว่าจะแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย หรือจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาอื่นใด ก็เป็นการช่วยกันเผยแพร่ธรรมบำเพ็ญประโยชน์ให้กว้างออกไป

ผู้ที่ทำงานแปลนั้น ย่อมต้องใช้ความรู้ความสามารถในการที่จะแปล โดยสละเรี่ยวแรง สละเวลามีขึ้นน้อย ถ้าผลงานแปลนั้นทำด้วยความตั้งใจ น่าเชื่อถือหรือเป็นที่วางใจได้ ในเมื่ออาตมภาพไม่ถือค่าลิขสิทธิ์ในงานต้นเรื่องนั้นอยู่แล้ว ลิขสิทธิ์ฉบับแปลนั้น ๆ ก็ย่อมถือได้ว่าเป็นของผู้แปล ในฐานะเป็นเจ้าของผลงานแปลนั้น โดยผู้แปลดูแลรับผิดชอบค่าแปลของตน และเป็นผู้พิจารณาอนุญาตเอง ในการที่จะให้ผู้หนึ่งผู้ใดนำฉบับแปลของตนไปดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ว่าจะพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน หรือพิมพ์จำหน่าย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตามแต่จะเห็นสมควร

ทั้งนี้ สิ่งที่ผู้แปลจะพึงร่วมมือเป็นการแสดงความเอื้อเฟื้อ ก็คือ ทำการให้ชัด มิให้เกิดความเข้าใจผิดว่า อาตมภาพได้รับค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ใด ๆ และแจ้งให้อาตมภาพ ในฐานะเจ้าของเรื่องเดิมได้ทราบทุกครั้งที่มีการตีพิมพ์ และถ้าเป็นไปได้ น่าจะมอบหนังสือที่ตีพิมพ์เสร็จแล้วประมาณ ๑๐ เล่ม เพื่อเป็นหลักฐานและเป็นข้อมูลทางสถิติต่อไป

อนึ่ง ผู้แปลอาจแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้ออีก โดยแสดงเจตนาตามความซื่อซื่อหนึ่ง หรือทุกข้อ ต่อไปนี้

ก) ให้อาตมภาพเจ้าของเรื่องต้นเดิมนั้นก็ตาม วัตถุประสงค์วันก็ตาม พิมพ์งานแปลนั้นเผยแพร่ได้ โดยพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

ข) ให้อาตมภาพ อนุญาตให้ผู้ใดผู้หนึ่งพิมพ์งานแปลนั้นเผยแพร่ได้ เฉพาะในกรณีที่เป็น การพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

ค) ให้อาตมภาพก็ตาม วัตถุประสงค์วันก็ตาม อนุญาตให้ผู้ใดผู้หนึ่งพิมพ์งานแปลนั้นเผยแพร่ได้ เฉพาะในกรณีที่เป็นการพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

Memorandum on Translation Copyrights

This statement is hereby made to serve henceforth as guidelines [for prospective translators]. As all my books are meant to be gifts of the Dhamma for the welfare and happiness of the people, and are already without royalties, when anyone on seeing their merits wishes, out of good intention, to translate them for publication, whether from English into Thai or from Thai into English or any other language, it is deemed as helping with the promulgation of the Dhamma and furtherance of the public good.

Those working on translation projects must, of necessity, apply their knowledge and ability in their undertakings by putting in no small amount of effort and time. If their translation outputs are produced with attentiveness and are credible or reliable, and since I do not accept any royalties for my source texts, then the respective copyrights of those translations are to be acknowledged as belonging to the translators as proprietors of the translated texts. The translators themselves are to be in charge of and responsible for their own translations, and it is also at their own discretion as they see fit to grant permission to any party concerned to make any use of their translations, whether it be publishing for free distribution as gifts of the Dhamma or publishing for sale, in this country and abroad.

In this connection, what the translators are advised to cooperate to do, as a gesture of courtesy, is to make things clear so as to prevent the misunderstanding that I accept remunerations or any other benefits. They are also requested to notify me, as the original author, every time such a publication takes place. If possible, approximately ten copies of each published work should be given to me as evidence of the publication and for record keeping purposes.

In addition, the translators might further show their generosity by pledging to do any one or all of the following:

a) allow me, the original author, or Wat Nyanavesakavan to publish the translations for free distribution as gifts of the Dhamma;

b) allow me to grant permission to any party concerned to publish the translations exclusively in the case of publishing for free distribution as gifts of the Dhamma;

c) allow me or Wat Nyanavesakavan to grant permission to any party concerned to publish the translations exclusively in the case of publishing for free distribution as gifts of the Dhamma.

Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto)

November 7, 2009

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

You are free to:

- Share — copy and redistribute the material in any medium or format

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Under the following terms:

- Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made. You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
- NonCommercial — You may not use the material for commercial purposes.
- NoDerivatives — If you remix, transform, or build upon the material, you may not distribute the modified material.

No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

Robin Moore, the copyright holder, asserts his moral right to be identified as the author of this book (English translation only).

Robin Moore requests that you attribute ownership of the work to him on copying, distribution, display or performance of the work.